



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΜΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Φορολογικός ανταγωνισμός στην ΕΕ. Συγκριτική
ανάλυση από το 1980 έως σήμερα της φορολογίας των
επιχειρήσεων και ο αντίκτυπός της στις Άμεσες Ξένες
Επενδύσεις**

Μακρή Ελένη

Επιβλέπων καθηγητής: Ευστράτιος Κυπριωτέλης

Πρέβεζα, Μάιος 2024

**Tax competition in the EU. A comparative analysis from
1980 to the present of corporate taxation and its impact on
Foreign Direct Investment**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Πρέβεζα, 14/06/2024

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής
Ευστράτιος Κυπριωτέλης,
Λέκτορας

2. Μέλος επιτροπής
Γεώργιος Κόλιας,
Επίκουρος Καθηγητής

3. Μέλος επιτροπής
Ειρήνη Τριάρχη,
Λέκτορας

© Μακρή, Ελένη, 2024.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εκ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Μακρή Ελένη

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ολοκληρώνοντας τις μεταπτυχιακές μου σπουδές, που σηματοδοτούν το πέρας των πανεπιστημιακών μου σπουδών, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Κυπριωτέλη Ευστράτιο, που μου έδωσε την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα τόσο επίκαιρο θέμα. Επίσης, ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου, αρωγό και συμπαραστάτη όλα αυτά τα χρόνια

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη διάσταση του φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γίνεται προσπάθεια ως προς την μελέτη της φορολογικής πολιτικής διαχρονικά που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτοντας προτάσεις οι οποίες αφορούν στη θέσπιση ενός θεμιτού φορολογικού ανταγωνισμού σε ένα περιβάλλον οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας. Ο τρόπος ανάλυσης μας ακολουθεί κάποια στάδια όπου ξεκινάει με την μελέτη της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικά και στη συνέχεια επικεντρώνεται στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΟΣΑ για την φορολογία των επιχειρήσεων ώστε να είμαστε σε θέση να εξετάσουμε τον αντίκτυπο του φορολογικού ανταγωνισμού στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

Λέξεις κλειδιά: Φορολογικός ανταγωνισμός, φορολογική εναρμόνιση, Ευρωπαϊκή Ένωση, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

ABSTRACT

This paper examines the dimension of tax competition between member states in the European Union. An effort is made to the study of fiscal policy over the years that followed the European Union is putting proposals concerning the establishment of a fair tax competition in an environment of economic and monetary stability. This analysis follows certain stages which begins with the study of fiscal policy in the European Union in general and then focuses on the proposals by the European Commission and OECD on the taxation of enterprises to be able to examine the impact of tax competition in the Foreign Direct Investments.

Keywords: Tax competition, tax harmonization, European Union, Foreign Direct Investments.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	6
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
ABSTRACT.....	8
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	9
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	11
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ	12
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	13
2 Κεφάλαιο: Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση	19
2.1 Εισαγωγή	19
2.2 Φορολογική εναρμόνιση έμμεσων φόρων.....	19
2.3 Επιχειρήματα φορολογικού ανταγωνισμού	20
3 Κεφάλαιο: Πολυμερείς πρωτοβουλίες.....	24
3.1 Εισαγωγή	24
3.2 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης για τη φορολογία των επιχειρήσεων	24
3.3 Ευρωπαϊκή επιτροπή για την αντιμετώπιση της φορολογίας των επιχειρήσεων	26
4 Κεφάλαιο: Φορολογικός ανταγωνισμός και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	31
5 Κεφάλαιο: Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση 1980-1989.....	35
5.1 Η περίοδος 1980-1989	35
5.2 Η περίοδος 1990 -2011	38
5.3 Σύνδεση μεταξύ φορολογικής ανταγωνιστικότητας των συντελεστών φορολογίας και της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων	44
5.4 Η περίοδος 2011 έως και σήμερα	49

5.5 Η επανεκκίνηση της κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ).....	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	61

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1.1: Θεωρητικές-Εμπειρικές μελέτες: Φορολογικός ανταγωνισμός	15
Πίνακας 3.3.1: Εμπειρικές μελέτες: Φορολογικός ανταγωνισμός και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	31
Πίνακας 5.1.1: Corporate income tax rates in the EU %	36
Πίνακας 5.2.1: Συντελεστές φόρου εισοδήματος εταιρειών στην ΕΕ-27 (%).....	39

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ/ΕΙΚΟΝΩΝ

Διάγραμμα 5.1.1: Foreign direct investment, net inflows (current US\$), EU 1980-1989.....	37
Διάγραμμα 5.1.2: Foreign direct investment, net inflows (% of GDP), EU 1980-1989.....	38
Διάγραμμα 5.2.1: Μέσο εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές και έσοδα των χωρών της ΕΕ-15 χρονικής περιόδου 1980–2005	42
Διάγραμμα 5.2.2: Μέσο επίπεδο συντελεστή φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων την περίοδο 1995-2008.....	43
Διάγραμμα 5.3.1: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (US\$), ΕΕ 1990-1999.....	44
Διάγραμμα 5.3.2: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (τρέχουσες US\$), ΕΕ 2000-2011	45
Διάγραμμα 5.3.3: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 2000-2011	46
Διάγραμμα 5.3.4: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 1990-1999	46
Διάγραμμα 5.3.5: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 2000-2011	47
Διάγραμμα 5.3.6: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (τρέχουσες US\$), ΕΕ 1980-2011	48

1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φορολογική πολιτική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς. Οι δράσεις στον γενικό τομέα της φορολογίας μπορούν να αιτιολογηθούν από το γενικό στόχο της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, όπως εκφράζεται στο άρθρο 3, για απαγόρευση μεταξύ των κρατών μελών «των δασμών [...] και όλων των άλλων μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος» και για «ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά». Τόσο η δημιουργία της ενιαίας αγοράς όσο και η ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης οδήγησαν σε νέες κοινοτικές πρωτοβουλίες στον τομέα της γενικής φορολογίας. Η Κοινότητα επιδιώκει μια σειρά στόχων.

Ένας πρώτος σταθερός στόχος είναι να αποτραπεί η πρόκληση στρεβλώσεων του ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς από τις υφιστάμενες διαφορές στους συντελεστές και στα συστήματα έμμεσης φορολογίας. Στόχος πιο πρόσφατων κινήσεων προς μια γενική φορολογική πολιτική είναι να αποτρέπονται τα επιζήμια αποτελέσματα του φορολογικού ανταγωνισμού και κυρίως η μετατόπιση των εθνικών φορολογικών βάσεων, καθώς οι επιχειρήσεις μετακινούνται σε άλλα κράτη μέλη αναζητώντας το ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς. Μολονότι ένας τέτοιος ανταγωνισμός μπορεί να έχει το θετικό αποτέλεσμα του περιορισμού της ικανότητας των κυβερνήσεων να «φορολογούν και να δαπανούν», μπορεί επίσης να στρεβλώνει τις φορολογικές δομές.

Παρά την ευρεία αποδοχή των στόχων αυτών, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών διστάζουν να λάβουν σημαντικά μέτρα προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης της φορολογίας εντός της Κοινότητας ή να καταργήσουν τη διάταξη της συνθήκης σύμφωνα με την οποία τα φορολογικά μέτρα πρέπει να εγκρίνονται με ομοφωνία στο Συμβούλιο. Όπως επισήμανε η Επιτροπή στο έγγραφό της το 1980 με τίτλο «Το πεδίο σύγκλισης των φορολογικών συστημάτων στην Κοινότητα» (COM(80) 139), όχι μόνο είναι «η φορολογική κυριαρχία μια από τις θεμελιώδεις συνιστώσες της εθνικής κυριαρχίας...», αλλά τα φορολογικά συστήματα διαφέρουν σημαντικά λόγω των διαφορών στις οικονομικές και κοινωνικές δομές και «των διαφορετικών αντιλήψεων για το ρόλο της φορολογίας γενικότερα ή ενός φόρου ειδικότερα».

Η φορολογική εναρμόνιση ή τουλάχιστον ο φορολογικός συντονισμός υπήρξε ένα σημαντικό θέμα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα από την δημιουργία της με τη Συνθήκη της Ρώμης. Αυτό γίνεται αντιληπτό από τις διάφορες προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία είχε ως στόχο την μεγιστοποίηση παρά τη βελτιστοποίηση της φορολογικής εναρμόνισης (Kirchgassnerand & Pommerehne, 1996). Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να λάβει πολλές διαστάσεις και πολλές ερμηνείες. Μια ερμηνεία είναι ότι αποτελεί ένα φαινόμενο κατά το οποίο οι χώρες μειώνουν τους φορολογικούς τους συντελεστές στην προσπάθειά τους να προσελκύσουν επενδύσεις (Griffith & Klemm, 2004). Σύμφωνα με τον Winner (2005), ο φορολογικός ανταγωνισμός προκύπτει όταν οι χώρες στρατηγικά χρησιμοποιούν την φορολογική τους πολιτική για να ανταγωνιστούν παραγωγικούς συντελεστές που χαρακτηρίζονται από κινητικότητα. Όταν όμως οι κυβερνήσεις επιβάλλουν φόρους για να μεγιστοποιήσουν την ευημερία των κατοίκων τους εσωτερικά, αυτή η κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής φαίνεται να είναι η αιτία όπου η φορολογική πολιτική αυτής της χώρας θα επηρεάσει τις φορολογικές βάσεις των άλλων χωρών.

Με τον όρο φορολογική εναρμόνιση, σε μια οικονομική ένωση, εννοούμε την διευθέτηση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της ένωσης κατά τρόπο που να μην παρεμποδίζονται αλλά αντίθετα να προωθούνται οι στόχοι της ένωσης. Η φορολογική εναρμόνιση δεν σημαίνει αναγκαστικά φορολογική εξίσωση, δηλαδή ομοιομορφοποίηση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών. Αντίθετα, μπορεί να σημαίνει φορολογική διαφοροποίηση ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ένωσης, αν αυτό διευκολύνει την προώθηση των στόχων της ένωσης (Γεωργακόπουλος, 2003). Επειδή όμως η φορολογική εναρμόνιση είναι ένα δύσκολο πεδίο φορολογικής πολιτικής το οποίο δύσκολα θα μπορούσε να επιτευχθεί από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας η προσοχή στράφηκε στην επίτευξη δυο άλλων στόχων: α) της φορολογικής ουδετερότητας και β) του φορολογικού ανταγωνισμού (Μούσης, 2005). Ο φορολογικός ανταγωνισμός ουσιαστικά έγκειται στην εφαρμογή μέτρων και κανόνων φορολογίας από τα κράτη-μέλη με τέτοιο τρόπο ώστε να ασκείται σε θεμιτά πλαίσια και να υπακούει στη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να προκύψει με δύο τρόπους. α) η συνολική φορολογική στάση μιας χώρας σε σχέση με άλλες μπορεί να καταστήσει την εν λόγω χώρα πιο ελκυστική για τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η βάση

και η κλίμακα της φορολογίας των επιχειρήσεων είναι συχνά καθοριστικός παράγοντας. β) ανεξάρτητα από τις βασικές φορολογικές τους πολιτικές, τα κράτη μπορούν να κάνουν εξαιρέσεις, παρεκκλίσεις, κ.λπ., έχοντας ως συγκεκριμένο στόχο την προσέλκυση και τη διατήρηση των εταιρειών στη χώρα. Αυτό θεωρείται ως επιζήμιος φορολογικός ανταγωνισμός. Τα φορολογικά αυτά κίνητρα μπορούν επίσης να λάβουν τη μορφή κρατικών ενισχύσεων (OJ C 149/16,21.6.2002). Αν και ο φορολογικός συντονισμός, έχει αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση για πολλά χρόνια, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξακολουθούν να λειτουργούν ανεξάρτητα.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός αποτελεί ένα οικονομικό φαινόμενο το οποίο φαίνεται να μελετάται πολλές δεκαετίες πριν (Πίνακας 1.1). Το βασικό μοντέλο φορολογικού ανταγωνισμού αναπτύχθηκε από τους Zodrow & Mieszkowski (1986). Το μοντέλο τους αναφέρεται σε δυο χώρες οι οποίες μοιράζονται μια διεθνή φορολογική βάση. Οι φορολογικές πολιτικές των χωρών αυτών είναι αλληλένδετες μεταξύ τους καθώς τα έσοδα της μιας χώρας εξαρτώνται από τον φορολογικό συντελεστή της άλλης. Το μοντέλο αυτό προβλέπει αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών για να προκαλέσει όπως είναι γνωστό σε όλους τους συγγραφείς «race to the bottom», μια ώθηση δηλαδή στο να μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές, οι οποίοι θα οδηγήσουν ίσως σε μια οικονομική διαταραχή εφόσον θα έχουν μειωθεί σημαντικά τα φορολογικά έσοδα.

Πίνακας 2.1.1: Θεωρητικές-Εμπειρικές μελέτες: Φορολογικός ανταγωνισμός

Study	Investigation	Main Results
Zodrow and Mieszkowski (1986)	The level of public service provision in a simple fixed national capital stock.	Marginal reductions in lump sum taxation result in lower levels of public service provision.
Bucovetsky (1991)	Nash equilibrium when two jurisdictions set tax rates on a tax base which is mobile between them (with population differences).	Reducing the tax base becomes more harmful to the country with the largest size.
Wilson (1991)	Tax competition between two regions that tax interregionally mobile capital to finance local	Small region are better than the large region and they are better than they would be under the

	public goods.	economy's Pareto efficient tax rates, if their region is sufficiently small.
Kanbur and Keen(1993)	The role of tax competition and tax coordination when countries differ in size.	The smaller country loses from harmonization but under tax competition both countries gain from the imposition of a minimum tax rate.
Hallerberg and Basinger(1998)	The role that economic and political factors played in tax reform in OECD countries from 1986 to 1990.	States which have more veto players may become the real losers from further integration because they will not be as able to adjust to a rapidly changing fiscal playing field.
Ganghof (2000)	Aggregate effects of competitive pressures by taking a closer look at both aggregate budgetary outcomes and the precise nature of adjustment pressures and policies in the 18 most advanced OECD countries (omitting Iceland and Luxembourg) since the 1970s.	Competitive pressures have resulted in a changed and more controversial structure of taxation rather than large-scale revenue losses.
Genschel (2002)	If globalization undermines the fiscal basis of the welfare state.	Tax competition systematically constrains national tax autonomy (from raising taxes in response to rising spending requirements and from detaxing labor in response to growing unemployment.)
Swank and Steinmo (2002)	The remarkable change and continuity in contemporary tax policy in capitalist democracies using data from 1981 to 1995 for fourteen developed democracies to analyze the determinants of taxation.	Trade integration and capital controls have a negative impact on statutory corporate tax rates but no effect on empirical capital tax ratio.
Plumper et al(2009)	The absence of a race to the bottom in capital taxation by analyzing fiscal competition	Budget rigidities have an impact on the level of tax rates on mobile capital and relatively immobile

	under budget rigidities and tax equity constraints (using data from 23 Organization for Economic Cooperation and Development countries between 1975 and 2004).	labor, while fairness norms exert a strong impact on the tax structure.
--	---	---

ΠΗΓΗ: Ίδια επεξεργασία

Ωστόσο, το βασικό αυτό μοντέλο ανταγωνισμού επεκτάθηκε και από άλλους οικονομολόγους όπως οι Bucovetsky (1991), Wilson (1991), Kanbur & Keen (1993), οι οποίοι προσπάθησαν να μελετήσουν την επίδραση του φορολογικού ανταγωνισμού όταν το μέγεθος των χωρών διαφέρει. Όταν το μέγεθος της χώρας διαφέρει τότε διαφέρουν και τα κίνητρα. Η μικρότερη χώρα διαθέτει πιο ισχυρά κίνητρα στο να μειώσει τους φορολογικούς συντελεστές λόγω της ασυμμετρίας του φορολογικού ανταγωνισμού. Σε καθεστώς φορολογικού ανταγωνισμού λόγω της αναλογικής διαφοράς στα φορολογικά έσοδα η μείωση της φορολογικής βάσης καθίσταται πιο επιβλαβής στη χώρα με το μεγαλύτερο μέγεθος. Άρα ,σε ισορροπία ανταγωνισμού η μικρότερη χώρα θα διατηρούσε μικρότερους φορολογικούς συντελεστές.

Μια άλλη ομάδα οικονομολόγων προχώρησε σε μια δεύτερη επέκταση του φορολογικού ανταγωνισμού εισάγοντας εγχώριους περιορισμούς που μπορούν να προκύψουν από ένα κράτος. Πιο συγκεκριμένα, ορισμένοι επισήμαναν ότι ο πραγματικός κόσμος υπόκειται σε θεσμικούς περιορισμούς και αντισταθμικές πιέσεις (Hallerberg & Basinger, 1998), Ganghof, (2000) που εμποδίζουν ή καθυστερούν την προσαρμογή της πολιτικής σε ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον (Genschel, 2002. Swank & Steinmo, 2002). Οι θεσμικοί περιορισμοί αφορούν κυρίως το ιδεολογικό φάσμα που συμμετέχει στην λήψη της φορολογικής πολιτικής και οι αντισταθμιστικές πιέσεις περιλαμβάνουν δυσκαμψία του προϋπολογισμού, αναποτελεσματικότητα που συσχετίζεται με τους κινητούς συντελεστές και τους κανόνες της ισότητας και της δικαιοσύνης που κάνουν την φορολογική ελάφρυνση για το κινητό παράγοντα δύσκολη. Η ενσωμάτωση αυτών των περιορισμών στο βασικό μοντέλο μετριάζει την ανταγωνιστική πίεση για μείωση των φορολογικών συντελεστών και εισάγει νέες ασυμμετρίες. Οι χώρες με τα χαμηλότερα επίπεδα των εγχώριων περιορισμών είναι σε καλύτερη θέση ως

προς τον ανταγωνισμό για τη διεθνώς μετακινούμενη φορολογική βάση από χώρες με ισχυρούς εγχώριους περιορισμούς και ως εκ τούτου θα έχουν χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές σε ισορροπία(Plumper et al., 2009).

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη διάσταση του φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γίνεται προσπάθεια ως προς την μελέτη της φορολογικής πολιτικής διαχρονικά που ακολούθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση θέτοντας προτάσεις οι οποίες αφορούν στη θέσπιση ενός θεμιτού φορολογικού ανταγωνισμού σε ένα περιβάλλον οικονομικής και νομισματικής σταθερότητας. Ο τρόπος ανάλυσης μας ακολουθεί κάποια στάδια όπου ξεκινάει με την μελέτη της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης γενικά και στη συνέχεια επικεντρώνεται στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΟΣΑ για την φορολογία των επιχειρήσεων ώστε να είμαστε σε θέση να εξετάσουμε τον αντίκτυπο του φορολογικού ανταγωνισμού στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

Η εργασία αποτελείται από πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο είναι η εισαγωγή, το δεύτερο κεφάλαιο ξεκινά με τη γενική φορολογική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διερευνάει τη φορολογική εναρμόνιση των έμμεσων φόρων και τα επιχειρήματα του φορολογικού ανταγωνισμού. Το τρίτο κεφάλαιο μελετάει τις πρωτοβουλίες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά τα τελευταία 20 χρόνια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τον ΟΟΣΑ, το τέταρτο εξετάζει τον φορολογικό ανταγωνισμό και τον αντίκτυπό του στις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και το πέμπτο κεφάλαιο διερευνάει τη φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά την περίοδο 1980 έως και σήμερα. Στη συνέχεια παρατίθενται τα συμπεράσματα και η βιβλιογραφία.

2 Κεφάλαιο: Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

2.1 Εισαγωγή

Η φορολογική πολιτική που αποτελεί στοιχείο της εθνικής κυριαρχίας, επηρεάζει την οικονομική πολιτική όλων των κρατών συμβάλλοντας στην δημιουργία των πόρων για τις δημόσιες δαπάνες και στην διανομή των εσόδων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι φορολογικές πολιτικές εξαρτώνται κυρίως από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα όποια εκχωρούν στο τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο ένα μέρος της αρμοδιότητας τους, ανάλογα με την συνταγματική και διοικητική οργάνωση των δημόσιων αρχών και φορέων. (European Commission, 2000). Η φορολογική πολιτική στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαρτίζεται από δύο κλάδους: την άμεση φορολογία, που περιλαμβάνει τον φόρο εισοδήματος, τον φόρο επιχειρήσεων και τον φόρο κοινωνικής ασφάλισης και εξακολουθεί να υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών και την έμμεση φορολογία, που περιλαμβάνει τον Φ.Π.Α, τον ειδικό φόρο κατανάλωσης και άπτεται της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Στο χώρο της άμεσης φορολογίας, τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα που επιτρέπουν την αποφυγή της φοροδιαφυγής και της διπλής φορολογίας. Η φορολογική πολιτική μεριμνά ώστε να μη νοθεύεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών στην εσωτερική αγορά από τις διαφορές των φορολογικών συντελεστών και των συστημάτων φορολογίας στο επίπεδο της έμμεσης φορολογίας. Έχουν επίσης θεσπιστεί μέτρα για να αποφευχθούν οι ζημιογόνες συνέπειες του φορολογικού ανταγωνισμού. Αξίζει να αναφερθούμε λίγο πιο αναλυτικά στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εναρμόνιση των άμεσων και των έμμεσων φόρων.

2.2 Φορολογική εναρμόνιση έμμεσων φόρων

Το άρθρο 99 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας προέβλεπε με ποιόν τρόπο θα μπορούσαν να εναρμονιστούν οι φόροι επί του κύκλου εργασιών, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης και οι άλλοι έμμεσοι φόροι προς το συμφέρον της κοινής αγοράς. Επίσης πρότεινε σε όλα τα κράτη μέλη την υιοθέτηση ενός συστήματος φόρου επί του κύκλου εργασιών (ΦΠΑ) το οποίο δεν θα νόθευε τους κανόνες του ανταγωνισμού και στο εσωτερικό του κράτους αλλά και στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής αγοράς. Προς την πορεία αυτή η Ευρωπαϊκή επιτροπή οδηγήθηκε το 1967 στη έκδοση δύο οδηγιών, 62/227/ΕΟΚ και 67/228/ΕΟΚ, δια των οποίων και καθιερώθηκε ο ΦΠΑ ως κοινό σύστημα φόρου κύκλου εργασιών στα κράτη-μέλη, για την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή ύστερα από νεότερες εκθέσεις της έκανε λόγο για μια κοινή υιοθέτηση των κρατών μελών του συστήματος ΦΠΑ (Μούσης, 2005). Ο φόρος προστιθέμενης αξίας λοιπόν ήταν ο πρώτος που αποτέλεσε αντικείμενο εναρμόνισης. Κατάφερε να προσαρμοστεί το 1992 στις απαιτήσεις της ενιαίας αγοράς παράλληλα με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης (οδηγία 92/12/ΕΟΚ) (European Commission, 2000).

2.3 Επιχειρήματα φορολογικού ανταγωνισμού

Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '90 υπήρχε μεγάλη ανησυχία στην Ευρώπη ότι η παγκοσμιοποίηση θα μπορούσε να υπομονεύσει την φορολογική βάση του κράτους πρόνοιας. Πολλές μελέτες προειδοποιούσαν για τις «εγωκεντρικές πολιτικές των γειτόνων» κρατών μελών (Tanzi & Bovenberg, 1990) και σε ένα επικείμενο «race to the bottom» που θα αναγκάσει σε μια πτώση των συνολικών κρατικών εσόδων που προκύπτουν από τους φόρους επί του εισοδήματος των επιχειρήσεων και του κεφαλαίου (Scharpf, 1997). Ωστόσο, πρόσφατα, μια ομάδα λόγιων αμφισβήτησε αυτή την άποψη. Υποστηρίζουν ότι υπάρχουν λίγα στοιχεία για την στενή σχέση μεταξύ της ολοκλήρωσης και της εθνικής φορολογικής πολιτικής και καμία ένδειξη ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός διαβρώνει την φορολογική βάση ή περιορίζει τα φορολογικά έσοδα (Garrett (1995), (1998), Kirchgassner & Pommerehne (1996), Quinn (1997), Swank (1998).

Ο φορολογικός ανταγωνισμός έχει δημιουργήσει πολλές ανησυχίες κατά καιρούς καθώς δεν έχει γίνει ξεκάθαρο αν αποτελεί «απειλή» ή αν οδηγεί σε

θετικά αποτελέσματα. Θα πρέπει με σαφήνεια να πούμε ότι η εναλλακτική λύση για τον φορολογικό ανταγωνισμό είναι η φορολογική εναρμόνιση και η κατάργηση των φορολογικών προτιμησιακών καθεστώτων.

Όσο αφορά τους επικριτές του φορολογικού ανταγωνισμού συναντάμε δύο κατηγορίες επιχειρημάτων:

- 1) υποστηρίζεται ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός επέφερε αλλαγές στην διεθνή κατανομή των κεφαλαίων με αναποτελεσματικό τρόπο, με άμεση συνέπεια το κεφάλαιο να ρέει σε περιοχές όπου φορολογείται λιγότερο, ανεξάρτητα από τις πραγματικές οικονομικές εκτιμήσεις.
- 2) Προβάλλεται ο ισχυρισμός ότι ο φορολογικός ανταγωνισμός οδηγεί σε επιδείνωση των φορολογικών βάσεων, προκαλώντας τελικά την έλλειψη των δημόσιων αγαθών.

Το πρώτο επιχείρημα μπορεί να βρεθεί σε έναν αριθμό δημοσιεύσεων του ΟΟΣΑ. Πιο συγκεκριμένα ο ΟΟΣΑ αναφέρει σε δημοσίευση του το 2000: «Η φορολογική επιβάρυνση είναι δίκαια κατανομημένη και ο φόρος δεν θα πρέπει να είναι ο κυρίαρχος παράγοντας στη λήψη αποφάσεων για την κατανομή των κεφαλαίων» (OECD 2000: 5). Προβάλλοντας τον ισχυρισμό ότι όταν η επενδυτική απόφαση επηρεάζεται από φορολογικές εκτιμήσεις, αυτό οδηγεί σε αναποτελεσματική κατανομή των κεφαλαίων μεταξύ των χωρών.

Ακόμα, η Musgrave (1991) σε άρθρο της αναφέρει: «Η διάθεση πόρων και ιδίως του κεφαλαίου θα εισρεύσουν σε τοποθεσίες όπου οι φόροι είναι σε χαμηλά επίπεδα, γεγονός που στρεβλώνει την περιφερειακή κατανομή της χρήσης των συντελεστών παραγωγής και έχει ως συνέπεια να παρεμποδίζεται η αποτελεσματικότητα του ιδιωτικού τομέα». Από την άλλη μεριά, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει ότι, η εναρμόνιση της φορολογίας των επιχειρήσεων (τόσο του φόρου εταιρειών όσο και της φορολογίας των μερισμάτων), μπορεί να βοηθήσει ώστε να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, ιδίως των επενδυτικών αποφάσεων (European Commission, cited in: Mitchell, 2004:14). Το επιχείρημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής φαίνεται να είναι άκρως λογικό καθώς βλέπει τον πυρήνα του προβλήματος στην ύπαρξη των διαφορών των συστημάτων φορολογίας και προτείνει την εναρμόνιση των συντελεστών φόρου ως μέσο προσφυγής.

Στο πρόβλημα της εσφαλμένης κατανομής των κεφαλαίων που έγκειται από τις διαφορές στους φορολογικούς συντελεστές ανάμεσα στις χώρες, ίσως αποτελούσε λύση η καθιέρωση ενός μέγιστου φορολογικού συντελεστή. Ωστόσο, δεν γνωρίζουμε ότι οι επικριτές του φορολογικού ανταγωνισμού θα πρότειναν έναν μέγιστο φορολογικό συντελεστή. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι οι στρεβλώσεις στην κατανομή των κεφαλαίων δεν προκαλούνται μόνο από τις διαφορές στη φορολογία του κεφαλαίου αλλά και από την απόλυτη τιμή των φορολογικών συντελεστών. Η φορολογία του κεφαλαίου από μόνη της αποθαρρύνει τις επενδύσεις, όπως αποδεικνύουν και οι Alesina et al.(2002) με το μοντέλο τους. Κατά τον ίδιο τρόπο, οι φόροι του κεφαλαίου στρεβλώνουν την διαχρονική κατανομή των πόρων κάνοντας πιο «βαριά» την φορολογία της κατανάλωσης. Ως αποτέλεσμα, πρέπει κανείς να τονίσει ότι, προκειμένου να μειωθούν οι στρεβλώσεις που προκαλούνται από τη φορολογία του κεφαλαίου, είναι σημαντικό πάνω απ' όλα να μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές του κεφαλαίου και όχι να εξισωθούν σε αυθαίρετο επίπεδο.

Ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να προσφέρει μια λύση στο πρόβλημα της υποτιθέμενης εσφαλμένης κατανομής των κεφαλαίων που προκαλούνται από διαφορές στη φορολογία. Αν ο φορολογικός ανταγωνισμός σήμαινε μια «εξίσωση προς τα κάτω» των φορολογικών συντελεστών, τότε το τελικό αποτέλεσμα θα ήταν ένα σύστημα φορολογίας εναρμονισμένο μεταξύ των χωρών με συντελεστή μηδέν τοις εκατό, εξαλείφοντας έτσι τις φορολογικές στρεβλώσεις του κεφαλαίου συνολικά. Αυτό μας οδηγεί στο δεύτερο επιχείρημα που χρησιμοποιείται υπέρ της φορολογικής εναρμόνισης: Προβάλλεται το επιχείρημα ότι, αν ο φορολογικός ανταγωνισμός ήταν «ελεύθερος», οι ανταγωνίστριες χώρες θα καθόριζαν χαμηλά ποσοστά φορολογικών συντελεστών και τα χαμηλά αυτά ποσοστά θα προσέφεραν μειωμένα φορολογικά έσοδα και έτσι θα προσέφεραν ένα ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο δημοσίων αγαθών. Επιπλέον, εάν τα δημόσια αγαθά σε χώρες γειτονικές ήταν καλύτερης ποιότητας δεδομένου της υψηλότερης φορολογίας, οι κάτοικοι των περιοχών με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές θα είχαν την τάση να εκλέγουν κυβερνήσεις που θα τους παρέχουν μιας χαμηλότερης ποιότητας δημόσια αγαθά, δεδομένου ότι θα επωφελούνταν από την γειτονική χώρα. Το παραπάνω επιχείρημα ανέπτυξαν ο Oates (1972) και οι Zodrow & Mieszkowski (1986).

Μέσα σε αυτό το πνεύμα ο Avi-Yonah (2000) αναφέρει: «Ο φορολογικός ανταγωνισμός, με τη σειρά του, απειλεί να υπονομεύσει τους ατομικούς και τους εταιρικούς φόρους εισοδήματος, που παραδοσιακά ήταν η κύρια πηγή των εσόδων (ως ποσοστό του συνόλου των εσόδων που λαμβάνει μια χώρα) για τα σύγχρονα κράτη πρόνοιας. Η απάντηση των ανεπτυγμένων χωρών ήταν πρώτον να μετατοπίσουν το φορολογικό βάρος από το κεφαλαίο (που χαρακτηρίζεται από κινητικότητα) στην εργασία (λιγότερη κινητικότητα) και δεύτερο ότι η περαιτέρω αύξηση της φορολογίας της εργασίας γίνεται πολιτικά και οικονομικά δύσκολη, στην προσπάθειά τους να μειώσουν το κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας».

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι τα θετικά μιας φορολογικής εναρμόνισης είναι η μείωση του κόστους συμμόρφωσης, διαφάνεια για τους φορολογουμένους, φορολογική ουδετερότητα και αναδιανεμητική επίδραση των φόρων. Από την άλλη πλευρά τα θετικά του φορολογικού ανταγωνισμού είναι η πίεση για μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων, η δημοσιονομική πειθαρχία, η σωστή ισορροπία του επιπέδου φορολογίας και των δημόσιων αγαθών.

3 Κεφάλαιο: Πολυμερείς πρωτοβουλίες

3.1 Εισαγωγή

Με τα χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση, ο ΟΟΣΑ και γενικότερα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν συστήσει μια συντονισμένη δράση για τον φορολογικό ανταγωνισμό στην Ευρώπη και στον υπόλοιπο κόσμο. Ο στόχος του συντονισμού αυτού είναι η μείωση των στρεβλώσεων που εξακολουθούν να υφίσταται εντός της ενιαίας αγοράς και η αποφυγή απωλειών των φορολογικών εσόδων. Ουσιαστικά λοιπόν γίνεται προσπάθεια να αποφευχθεί μια «πορεία προς τα κάτω» των φορολογικών εσόδων. Ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών κυρίως στην προσέλκυση επενδύσεων έχει γίνει περισσότερο έντονος ύστερα από τις τελευταίες διευρύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα νέα κράτη μέλη υιοθετώντας χαμηλούς συντελεστές στην άμεση φορολογία ενέτειναν τον φορολογικό ανταγωνισμό οδηγώντας και τα παλαιότερα κράτη μέλη στην εφαρμογή φορολογικών μεταρρυθμίσεων.

Στην συγκεκριμένο κομμάτι της εργασίας θα εξετάσουμε τις πρωτοβουλίες, οι οποίες πάρθηκαν κατά καιρούς από τον ΟΟΣΑ και την Ευρωπαϊκή επιτροπή. Στην ουσία μέσα από τις πρωτοβουλίες που θα αναφέρουμε παρακάτω, διαμορφώνονται και οι στάσεις τους για την ομαλή λειτουργία του φορολογικού ανταγωνισμού.

3.2 Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης για τη φορολογία των επιχειρήσεων

Οι πρωτοβουλίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έχουν το πλεονέκτημα ότι καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα χωρών συμπεριλαμβάνοντας όλες σχεδόν τις βιομηχανοποιημένες χώρες. Ωστόσο, το συμβούλιο του ΟΟΣΑ για να παίρνει αποφάσεις σε σοβαρά ζητήματα χρειάζεται ομοφωνία και έτσι

κάθε πρωτοβουλία που καθιστά αναγκαία μια σημαντική αλλαγή στο φορολογικό σύστημα είναι δύσκολο να υιοθετηθεί (Griffith & Klemm, 2004).

Αρχικά, ο ΟΟΣΑ με την δημοσίευση έκθεσης το 1998, είχε αναλάβει την πρωτοβουλία για την καταπολέμηση του «επιβλαβούς» ανταγωνισμού. Η έκθεση αυτή επικεντρώνεται στις επίσημες φορολογικές πρακτικές των κρατών μελών και των λεγόμενων «φορολογικών παραδείσων» (OECD, 1998). Έπειτα με έκθεση του το 2000, παρακολουθεί την πρόοδο που έχει επιτευχθεί και παρουσιάζει μια λίστα με 47 επιβλαβείς πρακτικές που τα κράτη μέλη είχαν υιοθετήσει καθώς και 34 χώρες που πληρούσαν τα κριτήρια των «φορολογικών παραδείσων». Η έκθεση συνιστά ότι τα κράτη μέλη με επιβλαβή φορολογικά χαρακτηριστικά θα έπρεπε να εξαλείψουν τα φορολογικά καθεστώτα που ακολουθούν μέσω της αύξησης των φορολογικών συντελεστών (OECD, 2000).

Μέχρι το 2001 5 χώρες, οι Αρούμπα, Μπαχρέιν, Νήσος Μαν, Ολλανδικές Αντίλλες και Σεϋχέλλες, είχαν δεσμευτεί να εξαλείψουν τις «επίσημες φορολογικές πρακτικές» (OECD, 2001). Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (2004), το σύνολο των 47 «επιβλαβών» πρακτικών στα κράτη μέλη, τα οποία αναφέρονται στην έκθεση του 2000, είτε είχαν καταργηθεί ή είχαν τροποποιηθεί, έτσι ώστε να μην είναι «επιβλαβείς» πια. Ομοίως, η συντριπτική πλειοψηφία των μελών που προσδιορίστηκαν το 2000 ως «φορολογικοί παράδεισοι» τώρα δεσμεύονται για διαφάνεια και αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών. Μέχρι πρόσφατα, οι υπόλοιποι μη συνεργάσιμοι «φορολογικοί παράδεισοι», οι Ανδόρα, Λιχτενστάιν, Λιβερία, Μονακό, Νήσοι Μάρσαλ και Ναούρου, έχουν πλέον υιοθετήσει τα πρότυπα του ΟΟΣΑ και δείχνουν την προθυμία τους να συνεργαστούν. Με την πρόθεσή του για τον ανταγωνισμό, που βασίζεται σε οικονομικά και όχι σε φορολογικά ζητήματα, ο ΟΟΣΑ έχει εισαγάγει την έννοια των «ίσων όρων ανταγωνισμού» παγκοσμίως. Η εκστρατεία αποσκοπεί στην παύση της «μετανάστευσης» επιχειρήσεων σε χώρες όπου η διαφάνεια και η αποτελεσματική ανταλλαγή πληροφοριών δεν είναι σε απαιτούμενο επίπεδο.

Από τον Νοέμβριο του 2008, περισσότερες από 120 συμβάσεις ανταλλαγής φορολογικών πληροφοριών έχουν υπογραφεί και πολλές άλλες έχουν ήδη αρχίσει. Η φοροδιαφυγή και το οικονομικό απόρρητο έχουν συζητηθεί εκτενώς σε συνόδους κορυφής των G-20 και G-8, όπου οι κυβερνήσεις κατέληξαν σε συναίνεση σχετικά με την υποτιθέμενη ανάγκη για την καταπολέμηση αυτών των φαινομένων (Owens & Saint-Amans, 2009).

Εν κατακλείδι, η πρωτοβουλία του ΟΟΣΑ σύμφωνα με πολλούς οικονομολόγους φαίνεται να αγγίζει σε πολύ μικρό βαθμό την έννοια του φορολογικού ανταγωνισμού καθώς δεν υπάρχει ένας γενικός σχεδιασμός των φορολογικών συστημάτων (Griffith & Klemm, 2004).

3.3 Ευρωπαϊκή επιτροπή για την αντιμετώπιση της φορολογίας των επιχειρήσεων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πιστεύει ότι ο μόνος συστηματικός τρόπος για την αντιμετώπιση των βαθύτερων φορολογικών εμποδίων που υπάρχουν για τις εταιρείες, που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα κράτος μέλος στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, είναι να παρέχει στις εταιρείες μια ενοποιημένη φορολογική βάση για ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση . Οι στοχευμένες λύσεις της έχουν πολλά πλεονεκτήματα και προσπάθησαν να συμβάλουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση των φορολογικών εμποδίων.

Έχουν υπάρξει αρκετές πρωτοβουλίες σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη ρύθμιση του φορολογικού ανταγωνισμού, παρόλο που το θέμα της άμεσης φορολογίας δεν καλύπτεται από τις εξουσίες που παρέχονται στα όργανα της Ένωσης. Μεγάλη σημασία αποδίδεται στο γεγονός ότι οι όποιες αποφάσεις της στον τομέα της άμεσης φορολογίας πρέπει να λαμβάνονται με ομόφωνη υποστήριξη. Παρ' όλα αυτά, τα κράτη μέλη πρέπει να περιορίζονται σε κάποιο βαθμό από τις διατάξεις των υφιστάμενων συνθηκών που καθορίζουν τις ιδιότητες της ενιαίας αγοράς (Griffith & Klemm, 2004). Σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, τα κράτη μέλη δεν πρέπει να παρεμποδίζουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των επιχειρήσεων, των κεφαλαίων, την ελευθερία παροχής διασυνοριακών υπηρεσιών και να στρεβλώνουν τους όρους του ανταγωνισμού μέσω της παροχής φορολογικών ελαφρύνσεων. Τα κύρια θέματα που παρουσιάζουν ενδιαφέρον είναι η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων που δεν πρέπει να τεθεί σε κίνδυνο και οι εταιρείες ή οι υπήκοοι άλλων κρατών μελών δεν πρέπει να υφίστανται διακρίσεις (Griffith & Klemm, 2004).

Μια ακραία ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι είναι αδύνατο να τηρούνται χωριστά φορολογικά συστήματα, επειδή ένα διαφορετικό σύστημα αποτελεί εμπόδιο να επενδύσεις σε μια χώρα με υψηλά φορολογικούς συντελεστές. Η γενική άποψη είναι ότι τα φορολογικά συστήματα μπορεί να τηρούνται διαφορετικά, εφόσον υπάρχουν οι διατάξεις για την αποφυγή διπλής φορολογίας και για όσο διάστημα οι εταιρείες φορολογούνται

το ίδιο στη χώρα προέλευσης. Η φορολογική εναρμόνιση δεν αποτελεί, επομένως αυτόματη διαδικασία που θα ακολουθηθεί από την εφαρμογή της ισχύουσας κοινοτικής νομοθεσίας. Αντ' αυτού, απαιτείται νέα νομοθεσία ή εθελοντικές συμφωνίες (Griffith & Klemm, 2004).

Η πρώτη απόπειρα ενασχόλησης με θέματα της φορολογίας των επιχειρήσεων ανακλάται στην έκθεση Neumark το 1962, η οποία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων ήταν επιθυμητή, προκειμένου να απλοποιηθούν τα ευρωπαϊκά φορολογικά συστήματα. Η πρόταση αυτή επαναλαμβάνεται σε δυο εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής την 26η Ιουνίου 1967 καθώς και το 1969 απαιτώντας όχι μόνο την εναρμόνιση των φορολογικών βάσεων αλλά και των φορολογικών συντελεστών. Παράλληλα το 1970, η έκθεση του Van den Tempel αναφέρει ότι όλα τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν ένα κλασικό σύστημα φορολογίας. Το 1975 η Επιτροπή επιχείρησε ένα «Πρόγραμμα Δράσης» πολυάριθμων πρωτοβουλιών που αποσκοπούσαν στη φορολογία των επιχειρήσεων (1975), διπλής φορολόγησης (1976) και φορολόγησης των μερισμάτων (1978) όπου σύμφωνα με αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε ότι ο συντελεστής εταιρικού φόρου θα πρέπει να εμπίπτει μέσα σε μια ζώνη μεταξύ 45% και 55% και ότι σε κάθε κράτος μέλος θα πρέπει να υπάρχει ένα κοινό 25% παρακράτησης φόρου επί των μερισμάτων (Devereux, 2004).

Ωστόσο, παρά τις πολλές προσπάθειες, καμία πρωτοβουλία δεν ήταν επιτυχής. Βέβαια επιτεύχθηκε σε μεγάλο βαθμό η αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα θέματα αυτά από το 1990 και μετά. Μεγάλο ρόλο διαδραμάτισαν οι εξελίξεις στον Ευρωπαϊκό χώρο όπου η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε σταδιακά να εξαπλώνεται. Ουσιαστικά υπήρξε μια αλλαγή πολιτικής και στρατηγικής καθώς ο φορολογικός ανταγωνισμός γινόταν ολοένα και πιο έντονος κάνοντας επιτακτική την ανάγκη για προτάσεις οι οποίες θα λειτουργούσαν ως τροχοπέδη στην προστασία και την ομαλή λειτουργία του θεμιτού ανταγωνισμού.

Το 1992, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό την προεδρία του Onno Ruding ανακοίνωσε μια νέα έκθεση, το αποτέλεσμα της οποίας ήταν μια πρόταση για την εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών. Η έκθεση περιελάμβανε την εισαγωγή ενός ελάχιστου ποσοστού 30%, όσον αφορά την φορολογία των επιχειρήσεων, όπου κάθε κράτος μέλος έπρεπε να υιοθετήσει (Publications Office of the European Union, 1992). Είναι ενδιαφέρον ότι η πρόταση αυτή, η οποία έμοιαζε

πολύ μικρή εκείνη την εποχή, δεδομένου ότι μόνο η Ιρλανδία είχε ένα χαμηλότερο ποσοστό φορολογίας, θα ήταν μάλλον δύσκολο να εφαρμοστεί. Επί του παρόντος υπάρχουν τέσσερις χώρες κάτω από αυτό το επίπεδο (Φινλανδία, Ιρλανδία, Πορτογαλία και Σουηδία) και άλλες τρεις ακριβώς στο επίπεδο (Δανία, Λουξεμβούργο και Ηνωμένο Βασίλειο), πράγμα που δείχνει πόσο γρήγορα εξελίσσεται το φορολογικό σύστημα (Griffith & Klemm, 2004).

Ωστόσο, η διασυνοριακή συνεργασία σε φορολογικά θέματα είναι δύσκολη να επιτευχθεί διότι τα κυρίαρχα κράτη είναι απρόθυμα να δεχτούν περιορισμούς για τις φορολογικές πολιτικές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε μια ακόμα προσπάθεια συντονισμού τις φορολογικής πολιτικής δημιούργησε ένα κώδικα δεοντολογίας - Code of Conduct (European Commission, 1998, 1997) για την φορολογία των επιχειρήσεων. Ο κώδικας προέβλεπε μια στρατηγική διαδικασία ενδοτικού δικαίου που αποσκοπεί να παρακάμψει την τάση των κρατών μελών να διαφωνούν σε θέματα που αφορούν την φορολογία. Ουσιαστικά αφορούσε μέτρα φορολογίας των επιχειρήσεων που επηρεάζουν, ή ενδέχεται να επηρεάσουν, σε σημαντικό βαθμό τη θέση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στο εσωτερικό της Κοινότητας (European Commission, 1998). Συνιστούσε μια διαδικασία με σημαντικές συνέπειες για την τότε μελλοντική πολιτική. Άνοιγε νέους ορίζοντες, προσδιόριζε και απαγόρευε μια ζώνη των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ κρατών μελών, τηρώντας τη φορολόγηση του κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, απαγόρευσε φορολογικά μέτρα που έδιναν προνομιακή μεταχείριση σε μια ομάδα επιχειρήσεων που προσέφεραν σημαντικά χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές από αυτούς που συνήθως εφαρμόζονται στην Κοινότητα (Bratton & McCahery, 2001).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001) εξέτασε μια ευρεία ποικιλία προσεγγίσεων για το συντονισμό της φορολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανακοίνωση προσδιόριζε διάφορα μέτρα που θα μπορούσαν να ληφθούν για την αφαίρεση μεμονωμένων φορολογικών εμποδίων για το διασυνοριακό εμπόριο στην εσωτερική αγορά. Ενδεικτικά στο τμήμα 3.2.1 (COM(2001) 260) της ανακοίνωσης γίνεται λόγος για το διεθνές πλαίσιο: «[...] Σκοπός των σημαντικότερων παγκόσμιων οικονομιών, περιλαμβανομένων και αυτών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ήταν να καταβάλλουν κοινές προσπάθειες για τη δημιουργία ενός δημοσιονομικού κλίματος που θα προωθεί τον ελεύθερο και θεμιτό ανταγωνισμό και θα συμβάλλει στη διασυνοριακή

δραστηριότητα των επιχειρήσεων, ενώ συγχρόνως θα εξασφαλίζει ότι δεν θα διαβρωθούν οι εθνικές φορολογικές βάσεις. Τα τελευταία έτη η προσπάθεια να αντιμετωπιστεί ο επιζήμιος φορολογικός ανταγωνισμός, τόσο στον ΟΟΣΑ όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της φορολογικής δέσμης, υπήρξε σημαντική».

Ωστόσο, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, πιο μακροπρόθεσμα, τα κράτη μέλη πρέπει να συμφωνήσουν να επιτρέψουν στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν μια ενοποιημένη φορολογική βάση σε όλη την εσωτερική αγορά όσον αφορά στα κέρδη τους. Επικεντρώθηκαν κυρίως στην ομοιομορφία της φορολογικής βάσης και όχι στην εναρμόνιση των συντελεστών τονίζοντας το κόστος συμμόρφωσης με το ισχύον σύστημα βάσει του οποίου οι πολυεθνικές πρέπει να ασχοληθούν με μια πληθώρα πολλών διαφορετικών ορισμών τη φορολογικής βάσης (European Commission, 2001). Συγκεκριμένα, τα κύρια συμπεράσματα της έκθεσης είναι ότι υπάρχουν δυνητικά σημαντικά οφέλη που θα προκύψουν από την παροχή μέσω μιας πραγματικά ολοκληρωμένης λύσης αν οι εταιρίες εφαρμόσουν μια κοινή φορολογική βάση για την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής δραστηριότητας.

Η Επιτροπή Γενικής Διεύθυνσης Φορολογίας εργάστηκε για μια νομοθετική πρόταση που αφορούσε μια κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας των επιχειρήσεων. Η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με ένα δυνατό πιλοτικό πρόγραμμα για την φορολογία του κράτους εγκατάστασης (HST) για τις μικρές και μεσαίες Επιχειρήσεις. Το σύστημα Home State Taxation (HST)¹ επέτρεπε στις πολυεθνικές τον υπολογισμό των ενοποιημένων κερδών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τις δραστηριότητές τους με βάση τον φορολογικό κώδικα της χώρας κατοικίας της μητρικής εταιρείας. Από τη σκοπιά της εθνικής πολιτικής, η αυτονομία διατηρείται σε θέματα φορολογικής πολιτικής και το κύριο πλεονέκτημα του HST είναι ότι δεν απαιτεί κανενός είδους εναρμόνιση. Το μόνο που χρειάζεται είναι τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν αμοιβαία τα φορολογικά συστήματα των άλλων χωρών που συμμετέχουν στο σύστημα (Sorensen, 2004).

Από τη σκοπιά της επιχειρηματικής κοινότητας, ένα ελκυστικό χαρακτηριστικό του HST είναι ότι είναι προαιρετικό: καμία εταιρεία δεν θα αναγκαστεί να υιοθετήσει το σύστημα, αλλά οι εταιρίες που θα αποφασίσουν να το εφαρμόσουν είναι πιθανό να παρουσιάσουν μείωση του κόστους φορολογικής

¹ Η βασική ιδέα του Home State Taxation αναπτύχθηκε στα πλαίσια ακαδημαϊκής έρευνας από τους Lodin, S.-O and Gammie, M., *IBFD Publications, Amsterdam, 2001*

συμμόρφωσης, δεδομένου ότι δεν θα πρέπει πλέον να τηρήσουν τις διαφορετικές και ενίοτε αλληλοσυγκρουόμενους εθνικούς κανόνες για το τον καθορισμό των τιμών μεταβίβασης. Η στροφή σε μια ενοποιημένη φορολογική βάση θα επιτρέψει στις εταιρείες να αντισταθμίσουν τις απώλειές τους σε ένα κράτος μέλος έναντι κερδών που πραγματοποιούνται σε ένα άλλο κράτος μέλος και την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων στο πλαίσιο ενός ενοποιημένου ομίλου με λιγότερα φορολογικά εμπόδια (Sorensen, 2004). Έκτοτε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εμπλακεί σε εντατική παρακολούθηση σχετικά με διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων στον τομέα της φορολογίας των εταιρειών και στις μακροπρόθεσμες προτάσεις της για μια κοινή φορολογική βάση.

4 Κεφάλαιο: Φορολογικός ανταγωνισμός και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Για τον φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ επιχειρήσεων και ειδικότερα στο πώς οι συντελεστές φορολογίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για επενδύσεις και ειδικότερα για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις υπάρχει τεράστια εμπειρική βιβλιογραφία, όπως παρατηρούμε στον παρακάτω πίνακα

Πίνακας 3.3.1: Εμπειρικές μελέτες: Φορολογικός ανταγωνισμός και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Study	Investigation	Method/data	Main Results
Devereux and Freeman(1995)	Impact of taxation on foreign direct investment (FDI) flows	Measure of the cost of capital/using data on flows between seven countries for 1984 through 1989.	Not significantly affected by taxation between domestic investment and total outward FDI, but that taxation does affect the location of outward FDI.
Altshuler et al.(2001)	Sensitivity of U.S. firms' investment location decisions to tax rate differences.	Cross sectional analysis/Data from the U.S Department of the Treasury for 1984 and 1992.	Tax sensitivity of investment in plant and equipment has increased since the 1980s
Mutti and Grubert(2004)	Sensitivity of the operations of multinational corporations to host country taxation	Panel data/two different measures of MNC activity by U.S. Majority owned foreign affiliate	This sensitivity appears to be greater in developing countries than developed countries.
Campbell (2005)	Effectiveness of	Comparative	Tax regimes are

	globalization in different varieties of capitalism in tax regains	analysis/1970 and 1998 tax rates, 1990 and 1998 tax regains.	converging in the broad set of advanced capitalist countries through some sort of race to the bottom inspired by increasing levels of international capital mobility.
DeMooij and Ederveen (2008)	Impact of company taxes on the allocation of foreign direct investment.	Compares the Outcomes of 25 empirical studies by computing the tax rate elasticity under a uniform definition.	FDI seems more responsive to effective or average tax rates than to statutory tax rates.
Feld and Heckemaier (2008)	Estimation of tax rates effects on FDI.	Classical Meta Analysis/29 studies.	High host country tax rate cause a disincentive to invest in that country. Statistically significant publication selection in the literature on FDI and taxation.
Overesch and Wamser(2008)	How eastern European countries' tax policy affect various decisions of German multinationals	Descriptive Statistics/using data from 1996-2005	Tax policy is an important factor in explaining multinational activity in eastern Europe.
Hansson and Olofsdotter (2010)	Impact of corporate tax rates on FDI	Panel data/ using data on corporate tax rates for all 27 EU from 1995 to 2006.	Important differences between FDI to the EU15 and to the new member countries.

ΠΗΓΗ: Ιδία επεξεργασία

Εμπειρικές μελέτες όπως των Garrett (1998), Campbell (2005) θεωρούν πως η φορολογία αποτελεί ένα από τους πολλούς παράγοντες επιλογής μιας επένδυσης θεωρώντας επίσης σημαντικά τις υποδομές μιας χώρας, την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες, το εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό καθώς και την πολιτική και κοινωνική σταθερότητα. Ως ενδεικτικό παράδειγμα για την διαπίστωση αυτή αναφέρεται η Δανία η οποία διαθέτει υψηλούς συντελεστές φορολογίας αλλά ταυτόχρονα μεγάλο όγκο επενδύσεων (Campbell, 2009: 262). Οι De Mooij & Ederveen (2008: 389) μελετώντας 25 εμπειρικές μελέτες και πιο συγκεκριμένα τις ελαστικότητες των επενδύσεων ως προς τη φορολογία διαπιστώνουν ότι η ως ενός σημείου μείωση του φορολογικού συντελεστή αυξάνει την εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων κατά 3% περίπου. Ενώ από την άλλη μεριά οι Feld & Heckemaier (2008) χρησιμοποιώντας 29 εμπειρικές μελέτες έδειξαν μείωση του φορολογικού συντελεστή αυξάνει την εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων κατά 1,7%.

Γενικότερα και άλλες εμπειρικές μελέτες δείχνουν ότι η φορολογική ευαισθησία των άμεσων ξένων επενδύσεων αυξήθηκε με την πάροδο του χρόνου (De Mooij & Ederveen, 2008. Altshuler et al., 2001) και είναι υψηλότερες στην Ευρώπη από ό, τι στον υπόλοιπο κόσμο (Feld & Heckemaier, 2008). Οι Mutti & Grubert (2004) μελετώντας την ευαισθησία των πολυεθνικών επιχειρήσεων ως προς τους φορολογικούς συντελεστών άλλων χωρών έδειξαν ότι υπάρχει σημαντικός βαθμός επιρροής των πολυεθνικών από το φορολογικό σύστημα των χωρών. Ειδικότερα τονίζει ότι οι αναπτυγμένες χώρες που ήδη αποτελούν μια ελκυστική αγορά έχουν λιγότερα κίνητρα στο να προσφέρουν φορολογικές ελαφρύνσεις ενώ οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες εμφανίζονται «πρόθυμες» να προσφέρουν χαμηλότερους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές στην προσπάθειά τους να γίνουν πιο ελκυστικές.

Μια άλλη ενδιαφέρουσα έρευνα είναι η μελέτη των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου οι Hansson & Olofsdotter (2010) μελετούν την επίδραση του φορολογικού ανταγωνισμού στις ξένες επενδύσεις διαχωρίζοντας και συγκρίνοντας τα νέα 27 κράτη μέλη με την Ευρωπαϊκή Ένωση των 15. Τα αποτελέσματα της έρευνάς τους αποτελούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ρέουν προς τα να κράτη μέλη. Οι Overesch & Wamser (2008) αναλύουν την επίδραση των φορολογικών συντελεστών των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στις αποφάσεις των

πολυεθνικών γερμανικών επιχειρήσεων και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η φορολογική πολιτική των χωρών αυτών εξηγεί την μεγάλη κινητικότητα επενδυτικών δραστηριοτήτων στις χώρες αυτές. Τέλος οι Devereux & Freeman (1995) ενισχύοντας την εμπειρική διερεύνηση διαπίστωσαν ότι η φορολογία δεν επηρεάζει σημαντικά την απόφαση μιας επιχείρησης στο αν θα επενδύσει εγχώρια ή στο εξωτερικό της χώρας αλλά όμως η φορολογία επηρεάζει την «τοποθεσία» των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

Η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων είναι ένας κρίσιμος παράγοντας της οικονομικής ανάπτυξης ,ειδικότερα μετά την προσάρτηση νέων κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή ένωση. Κατά την τελευταία εικοσαετία όλες οι υπό μετάβαση χώρες έχουν υιοθετήσει επενδυτικά κίνητρα για την προσέλκυση ξένων επενδυτών επιταχύνοντας τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (Bjorvatn & Eckel, 2006). Ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών μελών για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις μπορεί να οδηγήσει σε ανεπιθύμητες ενέργειες. Η κύρια ανησυχία είναι ότι οι «πόλεμοι προσφοράς» μπορεί να αποδυναμώσουν τα δημόσια οικονομικά και να διαστρεβλώσουν την κατανομή των επενδύσεων. Πράγματι, η UNCTAD (1996) απαιτεί ένα κλίμα διεθνούς συνεργασίας για τον περιορισμό των υπερβολών στα κίνητρα ανταγωνισμού για επενδύσεις. Προς αυτή την κατεύθυνση στράφηκε η πολιτική της ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία με κύριο σκοπό την προστασία του ανταγωνισμού έθεσε τις βάσεις για μια εναρμόνιση ή τουλάχιστον μια προσέγγιση των εταιρικών φορολογικών συστημάτων. Τα φορολογικά κίνητρα παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων, για το λόγο αυτό αποτελεί ενδιαφέρον καταρχήν να διαχωρίσουμε μεταξύ δυο περιόδων και να μελετήσουμε τον φορολογικό ανταγωνισμό από την πλευρά της προσέλκυσης των άμεσων ξένων επενδύσεων.

5 Κεφάλαιο: Φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση 1980-1989

5.1 Η περίοδος 1980-1989

Την περίοδο 1980-1989 η Ευρωπαϊκή ένωση αποτελούταν από 12 κράτη μέλη μεταξύ των οποίων η Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Βέλγιο, Δανία, Ιταλία, Ολλανδία, Ιρλανδία και η Ισπανία και η Πορτογαλία που έγιναν μέλη το 1986. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν διαφορετική πορεία μέσα στο χρόνο, διαφορετικές ιστορικές συγκυρίες και τελείως ανόμοιες οικονομικές και κοινωνικές δομές. Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα φορολογικά τους συστήματα, τόσο όσον αφορά στην φορολογική τους πολιτική (κατανομή φορολογικού βάρους) όσο και την τεχνική οργάνωση της φορολογίας. Τα φορολογικά συστήματα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, ωστόσο εξελίσσονται σε ένα κοινό πλαίσιο που επηρεάζει αν όχι προσδιορίζει σε ένα βαθμό το ύψος της φορολογικής επιβάρυνσης. Η ενιαία αγορά που θα οδηγούσε σε κατάργηση των συνόρων αργούσε να έρθει και όντας λογικό ο φορολογικός ανταγωνισμός να μην υπήρχε αλλά δεν ήταν τόσο έντονος όσο την επόμενη δεκαετία που θα εξελισσόταν. Πρέπει να αναφέρουμε ότι οι χώρες που πίεζαν περισσότερο για φορολογική εναρμόνιση είναι η Γαλλία και η Γερμανία, ενώ οι χώρες, που έχουν κάνει σημαντικές περικοπές στην φορολογία των επιχειρήσεων και πιέζουν υπέρ του φορολογικού ανταγωνισμού είναι η Βρετανία και η Ιρλανδία (Mendoza & Tesar, 2005).

Πίνακας 5.1.1: Corporate income tax rates in the EU %

Country	1980	1985	1990	1994	1997	1998	1999	2001
Belgium	48	45	43	40.17	41.17	40.17	39	39
Danemark	37	50	40	34	34	34	32	30
Germany	61-44	61-44	50-36	45-30	45-30	45-30	40	25
Spain	33	33	35	35	35	35-30	35	35
Greece	49	49	46	40	40	40-35	40	37.5
France	50	50	37-42	33	36-41	36-41	33.33	33.33
Ireland	45	50-10	43-10	40-10	36-10	32-10	10	10
Italy	36.3	47.8	47.8	52.2	53.2	31-41	37	36
Luxembourg	45.5	45.5	39.4	33.3	32	32	30	30
Netherlands	46	42	35	35	35	35	35	35
Austria	61-38	61-38	61-38	34	34	34	34	34
Portugal	51-44	51-44	39.6	39.6	39.6	37.4	34	32
Finland	50	50	40	25	28	28	28	29
Sweden	40	52	52	28	28	28	28	28
UK	52	40	35	33	31	31	30	30

ΠΗΓΗ: Lannoo & Levin (2002)

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από τον παραπάνω πίνακα ο φορολογικός συντελεστής που κυριαρχούσε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ήταν κατά μέσο όρο 48%. Το κύριο κύμα των μεταρρυθμίσεων για τη φορολογία επιχειρήσεων συνέβη στα μέσα της δεκαετίας του 1980 και συνεχίστηκε με μεγαλύτερο ρυθμό σε όλη τη δεκαετία του 1990 καθώς η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επεκτεινόταν και η ενιαία αγορά γινόταν πραγματικότητα. Σύμφωνα με αυτόν τον πίνακα, οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρατηρούμε ότι κατά μέσο όρο διατηρούν υψηλούς συντελεστές φορολογίας των επιχειρήσεων. Το 1980 τα χαμηλότερα επίπεδα φορολογικών συντελεστών διατηρούσαν η Δανία και η Ιταλία με συντελεστές 37% και 36,3% αντίστοιχα. Κατά τη διάρκεια όμως της δεκαετίας οι περισσότερες χώρες μείωσαν τους φορολογικούς τους συντελεστές όπως η Γερμανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Αγγλία, και η Πορτογαλία σε αντίθεση με την Ισπανία και την Ιταλία που τους αύξησαν.

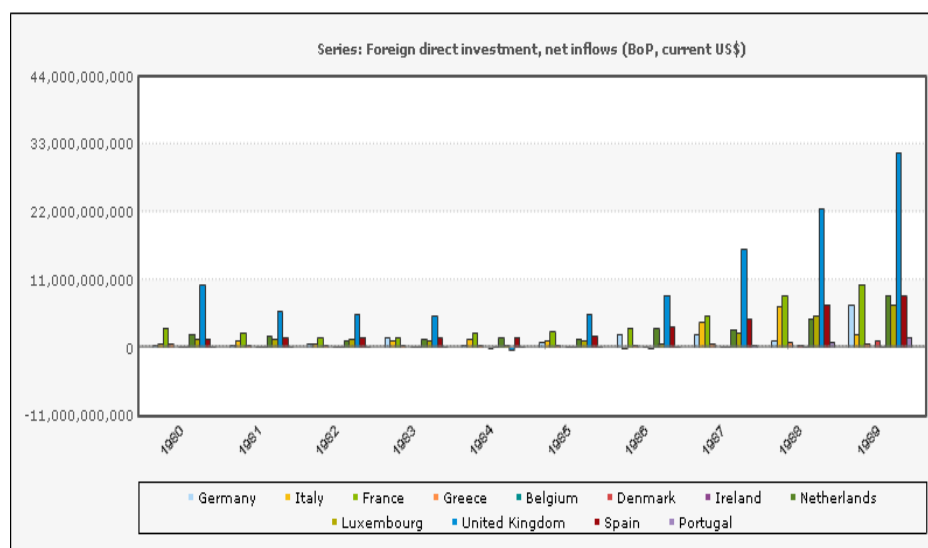
Πιο συγκεκριμένα η Βρετανία μείωσε τον φορολογικό της συντελεστή από 52% έως 35% μεταξύ 1983 και 1986 ως αποτέλεσμα σημαντικών μεταρρυθμίσεων του φόρου εισοδήματος επιχειρήσεων. Η Γαλλία αντίστοιχα μειώνει τους φορολογικούς της συντελεστές από 50% σε 33,3% μεταξύ του 1985 και 1993, αν και η επίδραση αυτή αντιστράφηκε με σημαντικές πρόσθετες επιβαρύνσεις που θέσπισε το 1995 και το 1997. Η Δανία με τη σειρά της μείωσε μέσα σε ένα έτος, 1989-1990, τον φορολογικό της συντελεστή κατά δέκα

ποσοστιαίες μονάδες, από 50% σε 40%. Αντίθετα η Ιταλία ήταν μια από τις λίγες χώρες η οποία μέχρι και το 1998 διατηρούσε υψηλούς φορολογικούς συντελεστές. Αξιοσημείωτο παράδειγμα βέβαια αποτελεί η Ιρλανδία η οποία από το 1981 εισήγαγε ένα φορολογικό συντελεστή αρκετά χαμηλό για εκείνη την περίοδο.

Ένα από τα κίνητρα μείωσης της φορολογίας των επιχειρήσεων ήταν και η προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Έτσι λοιπόν με βάση τα στοιχεία των εισροών ως ποσοστό του ΑΕΠ από Άμεσες Ξένες Επενδύσεις για την δεκαετία του 1980 μπορούμε εύκολα να συμπεράνουμε αν οι φορολογικοί συντελεστές έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυσή τους.

Σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα, οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις κατά μέσο όρο αυξήθηκαν την δεκαετία του '80 για όλες τις χώρες μέλη, σε αντίθεση με την Ιρλανδία η οποία φαίνεται να καταγράφει σημαντικές απώλειες ξένων επενδύσεων. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε στην φορολογική διοίκηση της χώρας είτε στα κίνητρα του επενδυτή.

Διάγραμμα 5.1.1: Foreign direct investment, net inflows (current US\$), EU
1980-1989

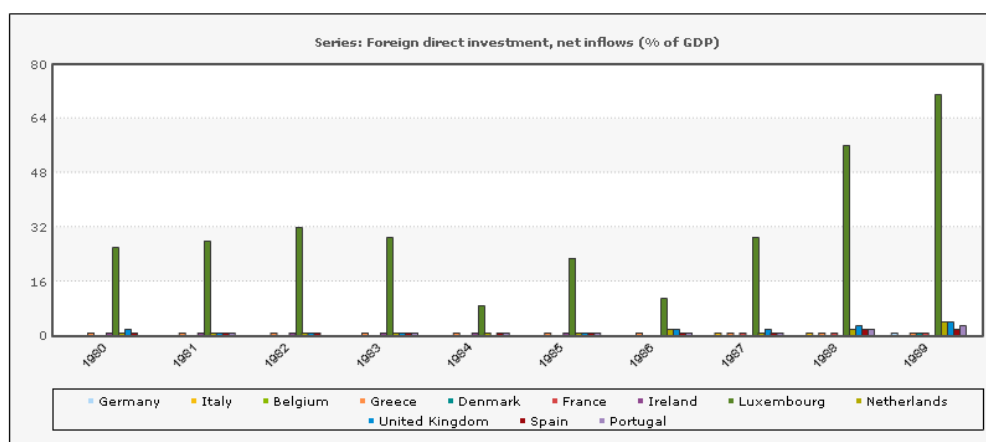


ΠΗΓΗ: World Bank Development

Ωστόσο από το παρακάτω διάγραμμα, όπου οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις παρουσιάζονται ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρατηρούμε ότι καταλαμβάνουν πολύ μικρό μερίδιο για όλες τις χώρες που δεν ξεπερνάει το 2% του ΑΕΠ. Αυτό όμως δεν φαίνεται να ισχύει για το Λουξεμβούργο καθώς είναι η μοναδική χώρα η οποία

παρά τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές οι Άμεσες Ξένες επενδύσεις καταλαμβάνουν μεγάλο μερίδιο που κυμαίνεται για την περίοδο 1980 έως 1990 από 9% και φτάνει στο 71% το 1989. Είναι λοιπόν ξεκάθαρο ότι η φορολογία δεν αποτελούσε ακόμη ένα σημαντικό παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων και ο φορολογικός ανταγωνισμός ήταν ακόμη σε πρώιμο στάδιο.

Διάγραμμα 5.1.2: Foreign direct investment, net inflows (% of GDP), EU
1980-1989



ΠΗΓΗ: World Bank Development

5.2 Η περίοδος 1990 -2011

Από το 1990 έως και το 2011, σύμφωνα με εμπειρικά δεδομένα καταγράφεται μείωση των συντελεστών φορολογίας και άμβλυση των διαφορών εντός των παλαιών κρατών μελών αλλά ύπαρξη και διατήρηση της αυξημένης διαφοράς του μέσου όρου των επιβαλλόμενων συντελεστών στα παλαιά κράτη μέλη με τα νέα (Nicodeme, 2006).

Ωστόσο αυτά δεν αρκούν να καταδείξουν ότι λόγω της έντασης του φορολογικού ανταγωνισμού από την διεύρυνση με τα νέα κράτη μέλη οδηγούμαστε σε διαδικασίες συνεχούς μείωσης των συντελεστών φορολογίας (race to the bottom) νομικών προσώπων. Και αυτό συμβαίνει επειδή ιδιαίτερη σημασία δεν έχει μόνο το ύψος των συντελεστών φορολογίας αλλά η βάση επιβολής του φόρου και το γενικότερο θεσμικό πλαίσιο της επιβαλλόμενης φορολογίας (απαλλαγές, εκπτώσεις, φορολογική μεταχείριση αποσβέσεων κ.λπ.)

το οποία σε καμία περίπτωση δεν χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την αρχή της δεκαετίας του 1990 τα κράτη μέλη διατηρούσαν ακόμα τον πλήρη έλεγχο στην διαμόρφωση και εφαρμογή των φορολογικών συστημάτων. Πλέον οι επιχειρήσεις είχαν να αντιμετωπίσουν 15 διαφορετικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο δεκαετιών, οι φορολογικοί συντελεστές έχουν μειωθεί και η πρακτική των πολλαπλών φορολογικών συντελεστών εξαφανίζεται. Παρ' όλα αυτά, εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλη διαφοράς μεταξύ των κρατών. Για παράδειγμα, το 2001 οι φορολογικούς συντελεστές κυμαίνονταν μεταξύ 19,6% (Ουγγαρία) και 40,2% (Βέλγιο) (Πίνακας 5.2.1).

Η ενιαία αγορά η οποία από το 1992 άρχισε να γίνεται πραγματικότητα και ταυτόχρονα τα 15 διαφορετικά φορολογικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, προσέφεραν στις επιχειρήσεις πολλές ευκαιρίες για να «εντοπίσουν» τον καλύτερο πραγματικό φορολογικό συντελεστή και να επωφεληθούν από αυτόν επενδύοντας. Ταυτόχρονα, η έκταση του ευνοϊκότερου φορολογικού καθεστώτος εξαρτάται από την κινητικότητα των επενδύσεων των επιχειρήσεων, δημιουργώντας έτσι μια αμφίδρομη σχέση.

Πίνακας 5.2.1: Συντελεστές φόρου εισοδήματος εταιρειών στην ΕΕ-27 (%)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Difference		
																		1995-2011	2000-2011	
BE	40.2	40.2	40.2	40.2	40.2	40.2	40.2	40.2	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	-6.2	-6
BG	40.0	40.0	40.2	37.0	34.3	32.5	28.0	23.5	23.5	19.5	15.0	15.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	-30.0	-22
CZ	41.0	39.0	39.0	35.0	35.0	31.0	31.0	31.0	31.0	28.0	26.0	24.0	24.0	21.0	20.0	19.0	19.0	19.0	-22.0	-12
DK	34.0	34.0	34.0	34.0	32.0	32.0	30.0	30.0	30.0	30.0	28.0	28.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	-9.0	-7
DE	56.8	56.7	56.7	56.0	51.6	51.6	38.3	38.3	39.6	38.3	38.7	38.7	38.7	29.8	29.8	29.8	29.8	29.8	-27.0	-21
EE	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	24.0	23.0	22.0	21.0	21.0	21.0	21.0	21.0	-5.0	-5
IE	40.0	38.0	36.0	32.0	28.0	24.0	20.0	16.0	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	-27.5	-11
EL	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	37.5	35.0	35.0	35.0	32.0	29.0	25.0	25.0	25.0	24.0	20.0	20.0	-20.0	-20
ES	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	32.5	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	-5.0	-5
FR	36.7	36.7	41.7	41.7	40.0	37.8	36.4	35.4	35.4	35.4	35.0	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	34.4	-2.3	-3
IT	52.2	53.2	53.2	41.3	41.3	41.3	40.3	40.3	38.3	37.3	37.3	37.3	37.3	31.4	31.4	31.4	31.4	31.4	-20.8	-9
CY	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	29.0	28.0	28.0	15.0	15.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	10.0	-15.0	-19
LV	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	22.0	19.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	15.0	-10.0	-10
LT	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	24.0	24.0	15.0	15.0	15.0	15.0	19.0	18.0	15.0	20.0	15.0	15.0	15.0	-14.0	-9
LU	40.9	40.9	39.3	37.5	37.5	37.5	37.5	30.4	30.4	30.4	30.4	29.6	29.6	29.6	28.6	28.6	28.8	28.8	-12.1	-8
HU	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	19.6	17.6	17.5	17.5	21.3	21.3	21.3	20.6	20.6	20.6	1.0	1
MT	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	0.0	0
NL	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	35.0	34.5	34.5	34.5	31.5	29.6	25.5	25.5	25.5	25.5	25.0	25.0	-10.0	-10
AT	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	-9.0	-9
PL	40.0	40.0	38.0	36.0	34.0	30.0	28.0	28.0	27.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	-21.0	-11
PT	39.6	39.6	39.6	37.4	37.4	35.2	35.2	33.0	33.0	27.5	27.5	27.5	26.5	26.5	26.5	26.5	29.0	29.0	-10.6	-6
RO	38.0	38.0	38.0	38.0	38.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	16.0	-22.0	-9
SI	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	25.0	23.0	22.0	21.0	20.0	20.0	20.0	-5.0	-5
SK	40.0	40.0	40.0	40.0	40.0	29.0	29.0	25.0	25.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	19.0	-21.0	-10
FI	25.0	28.0	28.0	28.0	28.0	29.0	29.0	29.0	29.0	29.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	26.0	1.0	-3
SE	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	28.0	26.3	26.3	26.3	26.3	-1.7	-1
UK	33.0	33.0	31.0	31.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	28.0	28.0	27.0	27.0	-6.0	-3
EU-27	35.3	35.3	35.2	34.1	33.5	31.9	30.7	29.3	28.3	27.0	25.5	25.3	24.5	23.6	23.5	23.3	23.1	23.1	-12.2	-8
EA-17	36.8	37.0	37.0	35.8	35.2	34.4	33.0	31.8	30.4	29.6	28.1	27.7	26.8	25.7	25.6	25.6	25.3	25.3	-11.5	-9

ΠΗΓΗ: Eurostat (2011)

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε τις συζητήσεις για ένα συντονισμό των φορολογικών συστημάτων καθώς ο φορολογικός ανταγωνισμός άρχισε να γίνεται εντονότερος και λόγω της επέκτασης του Ευρωπαϊκού εδάφους αλλά και λόγω της δημιουργίας ενός παγκοσμιοποιημένου περιβάλλοντος. Καθώς λοιπόν ο φορολογικός ανταγωνισμός μεγάλωνε και σε συνδυασμό με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εναρμόνιση, οι χώρες μέλη άρχιζαν σταδιακά να μειώνουν τους φορολογικούς συντελεστές.

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα 5.1.1. υπάρχει μια σταδιακή μείωση των φορολογικών συντελεστών για όλες τις χώρες μέλη εκτός από την Ισπανία η οποία φαίνεται να διατηρεί ένα συντελεστή κοντά στο 35%. Αισθητή διαφορά παρουσιάζει η Ιρλανδία η οποία διατηρεί ένα εξαιρετικά χαμηλό φορολογικό συντελεστή στο 10% ενώ το Βέλγιο αποτελεί μια χώρα με τον υψηλότερο συντελεστή στο 39%. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε ότι στα πλαίσια της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης η επιτροπή Ruding (Publications Office of the European Union, 1992) ήδη από το 1992 είχε προτείνει την εφαρμογή ενός ελάχιστου φορολογικού συντελεστή στο 30%. Εκείνη την εποχή, μόνο η Ιρλανδία είχε ένα χαμηλότερο ποσοστό από αυτό. Λιγότερο από δέκα χρόνια αργότερα, το ένα τρίτο των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν φορολογικούς

συντελεστές στο 30% ή κάτω από αυτό το επίπεδο. Το 2001 η Γερμανία μείωσε τον συντελεστή της στο 25% γεγονός που μπορούσε να επηρεάσει και τις υπόλοιπες χώρες να ακολουθήσουν την ίδια πολιτική.

Η ανάγκη για την εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων εντάθηκε ακόμα περισσότερο όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση διευρύνθηκε με την προσάρτηση 10 νέων κρατών μελών το 2004 (Πολωνία, Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Σλοβενία, Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία, Λετονία, Κύπρος, Μάλτα) και 2 ακόμα χωρών το 2007 (Βουλγαρία, Ρουμανία). Η νέα αυτή διεύρυνση αφορούσε χώρες κυρίως της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης με τελείως διαφορετικά φορολογικά πρότυπα. Σύμφωνα με τους Davies & Voget (2009), η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα έδειχνε μια αύξηση στη σχετική ευαισθησία των παλαιών χωρών μελών της, στους φορολογικούς συντελεστές των νέων μελών, καθώς τα νέα κράτη θα αποκτούσαν καλύτερη πρόσβαση στην εσωτερική αγορά.

Αυτό μπορεί να συνέβαινε για δύο λόγους:

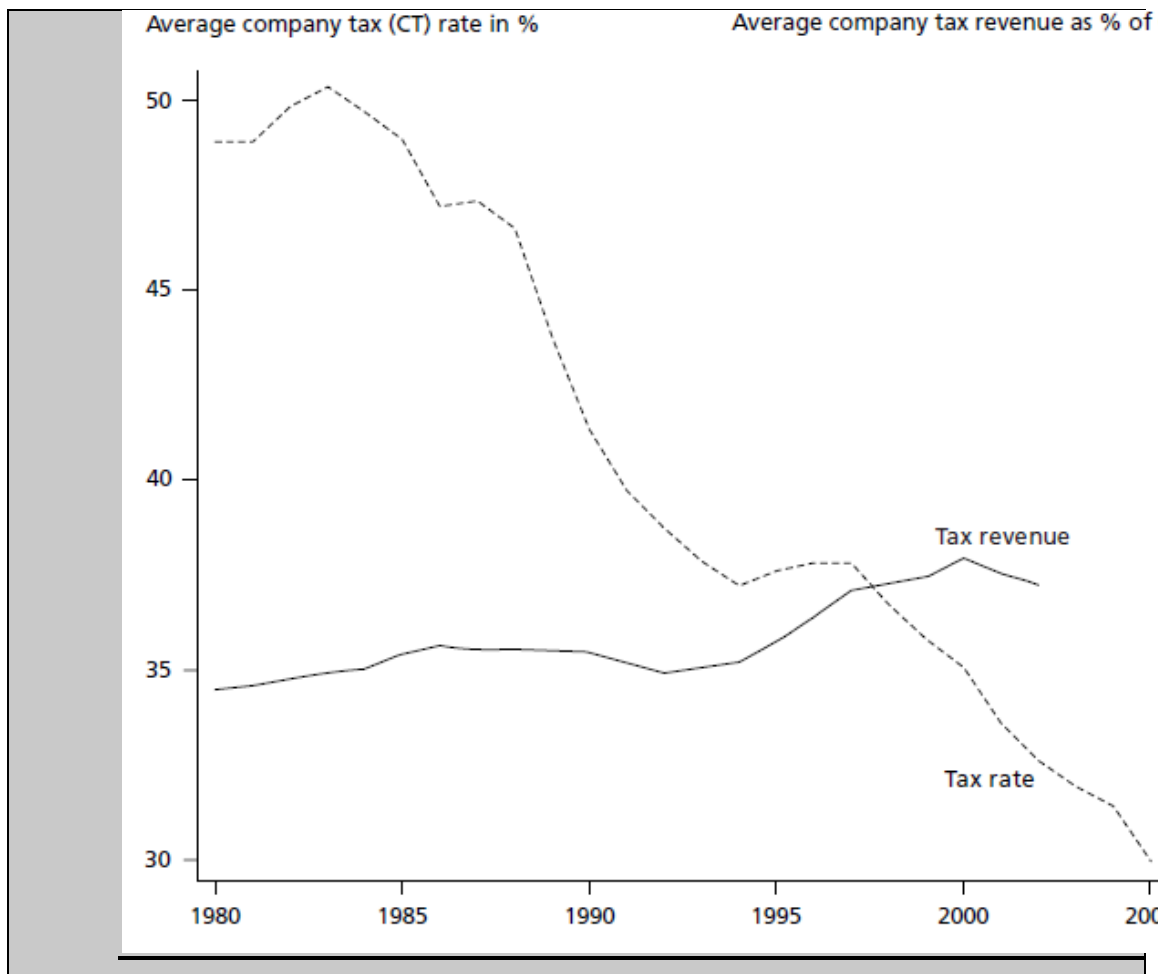
- 1) ο πρώτος λόγος και ο πιο προφανής, είναι ότι μια χώρα μπορεί να μειώσει το εμπορικό της κόστος από την ένωση μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση.
- 2) Μια χώρα που προσχωρεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να μειώσει αντιληπτά τον κίνδυνο της «απαλλοτρίωσης». Αυτό μπορεί να συμβεί εάν η ένταξη αυτή λειτουργεί ως μια «άγκυρα πολιτικής» δηλαδή, μια δέσμευση ότι μια χώρα είναι μάλλον απίθανο μονομερώς να αλλάξει τις πολιτικές της κατά τρόπο επίσημο για τις επενδύσεις. Έτσι λοιπόν αν τα μέλη λειτουργούν με αυτό τον τρόπο, σίγουρα θα αποτελεί ένα ελκυστικό τόπο για επενδύσεις.

Οι νέες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως παρατηρούμε από τον πίνακα 5.2.1., πριν από την είσοδό τους διατηρούσαν χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές. Για παράδειγμα, η Ουγγαρία και Ρουμανία και η Σλοβενία είχαν συντελεστές 19,6% και 25% αντίστοιχα. Με τη είσοδο τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά οι περισσότερες νέες χώρες μέλη άρχισαν να μειώνουν τους φορολογικούς συντελεστές, ακολουθώντας την τακτική της φορολογικής πολιτικής των παλαιών κρατών μελών. Γενικότερα, μέχρι σήμερα επικρατεί πτωτική τάση των συντελεστών αλλά αυτό που πρέπει να προσέξουμε ιδιαίτερα

είναι οι μεταξύ τους αποκλίσεις. Για παράδειγμα το 2010 οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές καταγράφονται στη Μάλτα (35%), Γαλλία (34,4%) και το Βέλγιο (34%) και οι χαμηλότεροι στη Βουλγαρία (10%) και Κύπρο (10,0%) και Ιρλανδία (12,5%). Μεταξύ 2000 και 2010, οι μεγαλύτερες μειώσεις καταγράφηκαν στη Βουλγαρία (από 32,5% έως 10,0%), στη Γερμανία (από 51,6% έως 29,8%), στην Κύπρο (από 29,0% έως 10,0%) και την Ελλάδα (από 40,0% έως 24,0%).

Η γενική μείωση των φορολογικών συντελεστών θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει ότι θα πρέπει να οδηγήσει σε μείωση των φορολογικών εσόδων. Ωστόσο, υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους αυτό φαίνεται να μην ισχύει λόγω αλλαγών στη φορολογική βάση, στην οικονομική δραστηριότητα, στην ανάπτυξη και την κερδοφορία στον τομέα της οικονομίας και την διανομή των ειδών των επενδύσεων (Griffith & Klemm, 2004). Αυτό αποδεικνύεται και από το διάγραμμα 5.2.1., όπου ενώ οι φορολογικοί συντελεστές ακολουθούν καθοδική πορεία με το πέρασμα των δεκαετιών τα φορολογικά έσοδα φαίνονται να μεταβάλλονται σε πολύ μικρότερο βαθμό.

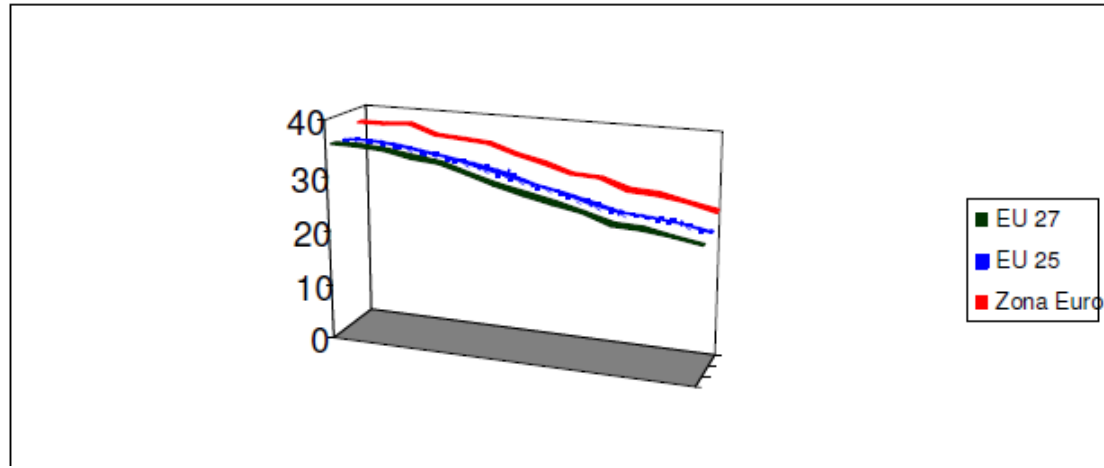
Διάγραμμα 5.2.1: Μέσοι εταιρικοί φορολογικοί συντελεστές και έσοδα των χωρών της ΕΕ-15 χρονικής περιόδου 1980–2005



ΠΗΓΗ: Ganghof & Genschel, 2007.

Μεταξύ 1995 και 2008 το μέσο επίπεδο του συντελεστή φορολογίας επιχειρήσεων που καταγράφηκε στα 27 κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μειώθηκε από 35,3% σε 23,6%, και στις χώρες της ευρωζώνης από 37,45 έως 26,5%. Λόγω του γεγονότος ότι το φαινόμενο αυτό έχει αυξηθεί με την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 5.2.2., μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι η κινητικότητα των κεφαλαίων κάνει τις κυβερνήσεις να μειώσουν τους φόρους εισοδήματος επιχειρήσεων στην προσπάθεια τους να προσελκύσουν ξένα κεφαλαία.

Διάγραμμα 5.2.2: Μέσο επίπεδο συντελεστή φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων την περίοδο 1995-2008

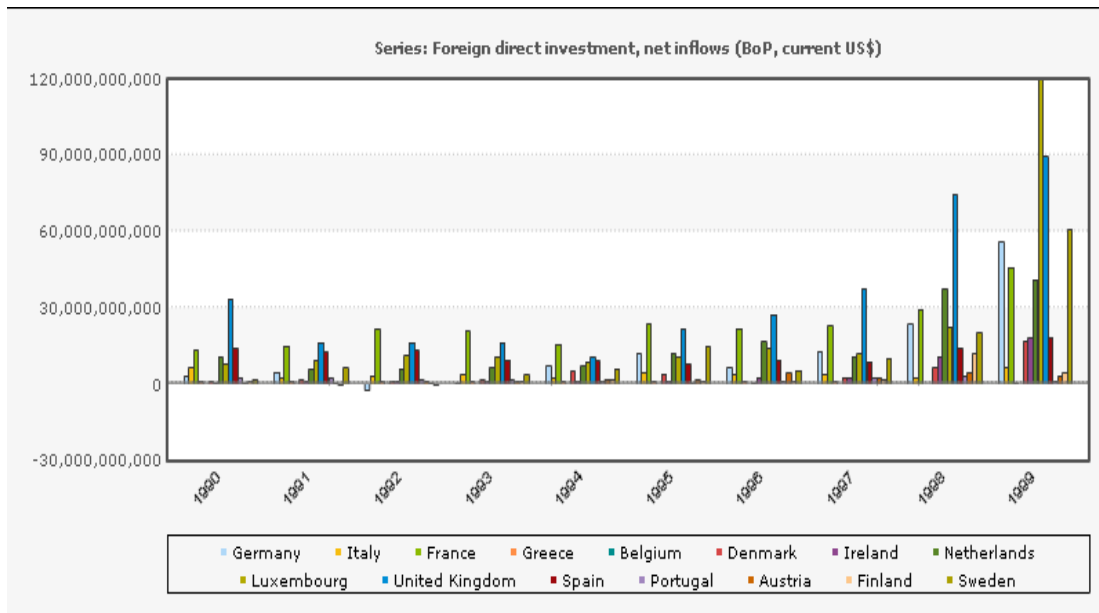


ΠΗΓΗ: Pirvu & Eckardt, 2009.

5.3 Σύνδεση μεταξύ φορολογικής ανταγωνιστικότητας των συντελεστών φορολογίας και της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων

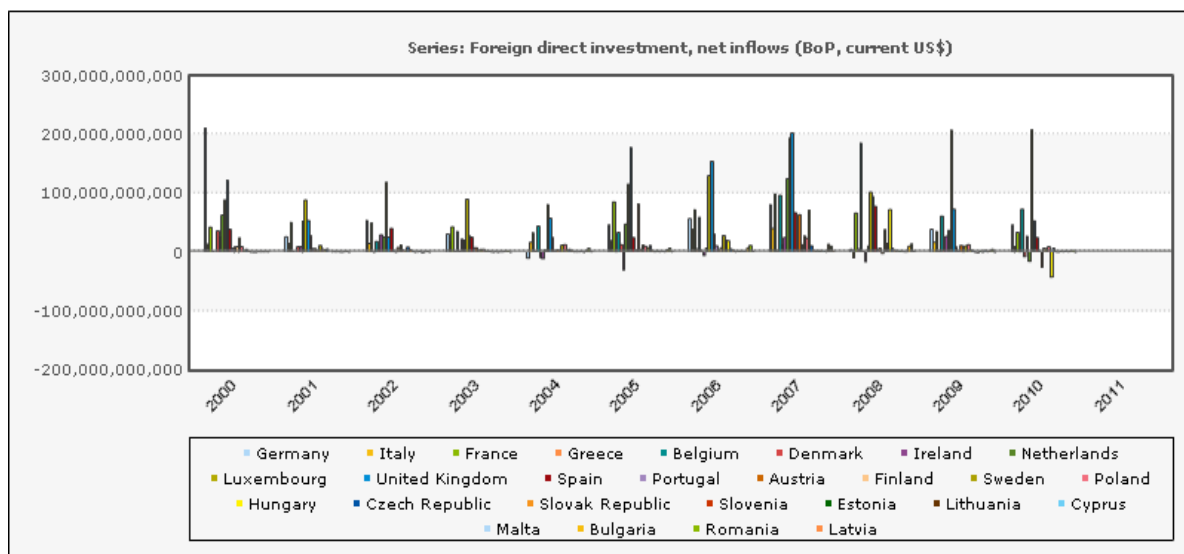
Προκειμένου να δείξουμε ότι υπάρχει μια σύνδεση μεταξύ φορολογικής ανταγωνιστικότητας και της προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων, χρησιμοποιούμε την εξέλιξη των συντελεστών φορολογίας επιχειρήσεων με τις εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ενώ το μειωμένο επίπεδο των φορολογικών συντελεστών συμβάλλει στην προσέλκυση ξένων κεφαλαίων, η υψηλή φορολογία αποθαρρύνει τις εισροές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα που διατηρεί υψηλούς φορολογικούς συντελεστές και έχει μειωμένα έσοδα από Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (διάγραμμα 5.3.1 και 5.3.2).

Διάγραμμα 5.3.1: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (US\$), ΕΕ 1990-1999



ΠΗΓΗ: World Bank Development

Διάγραμμα 5.3.2: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (τρέγουσες US\$), ΕΕ 2000-2011

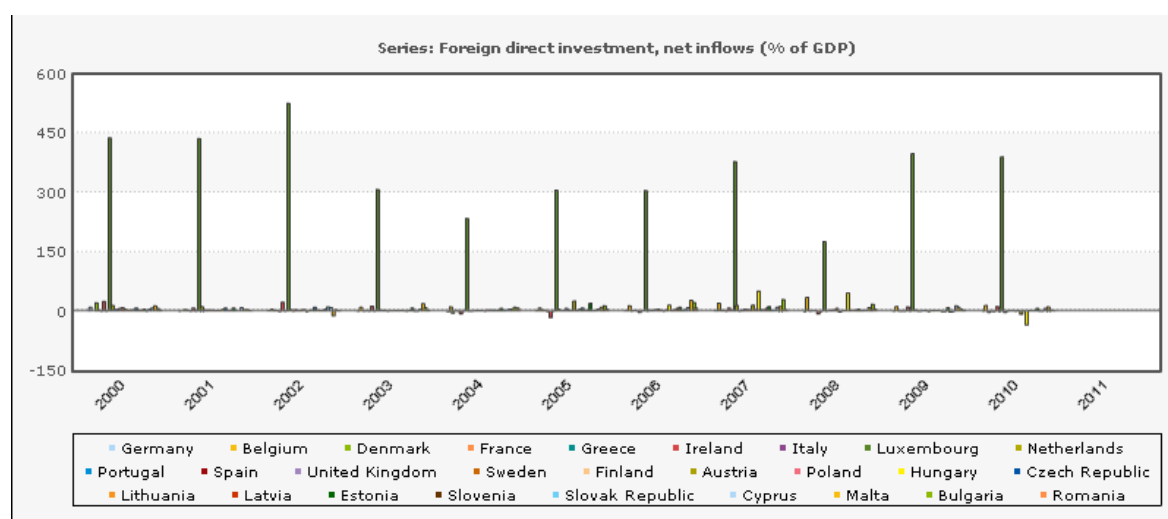


ΠΗΓΗ: World Bank Development

Πριν την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης ανήκαν σε ένα σύνολο χωρών που ήταν λιγότερες αναπτυγμένες. Παρόλα αυτά, με την είσοδό τους έγιναν ένας ελκυστικός στόχος για εισροή ξένων κεφαλαίων τα τελευταία χρόνια. Η διαδικασία ένταξής τους και η βελτίωση του γενικού θεσμικού πλαισίου τους ήταν οι κύριοι λόγοι που οι χώρες

αυτές έχουν γίνει πιο ελκυστικές για τις πολυεθνικές εταιρείες. Βέβαια, σε αυτό συναίνεσαν οι μισθοί των χωρών αυτών όπου είναι πολύ χαμηλοί και αποτελούν περίπου το ένα έκτο του Γερμανικού μισθού (Overesch & Wamser, 2010). Για παράδειγμα, η Βουλγαρία και η Ρουμανία προσέλκυσαν με επιτυχία ένα μέσο όρο του όγκου των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων που αντιπροσωπεύει το 15%, και αντίστοιχα το 8% του ΑΕΠ με ένα φορολογικό συντελεστή σε ποσοστό 15% και 16%. Η Ουγγαρία και η Σλοβακία κατάφεραν να προσελκύσουν έναν μέσο όρο ξένων κεφαλαίων που αντιπροσωπεύουν το 6% του ΑΕΠ με ένα συντελεστή φορολογίας επιχειρήσεων 17,5%, και 19% αντίστοιχα (διάγραμμα 5.3.3).

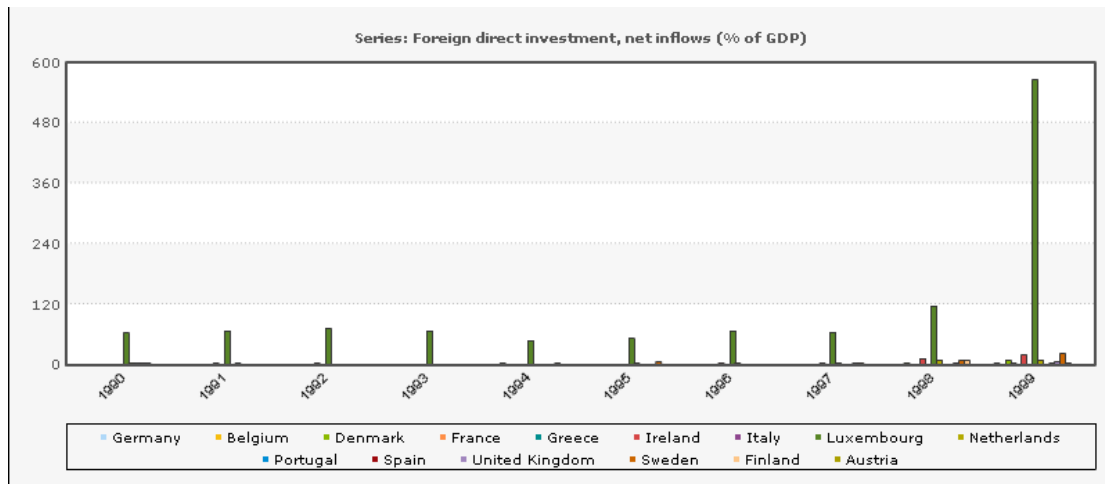
Διάγραμμα 5.3.3: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 2000-2011



ΠΗΓΗ: World Bank Development

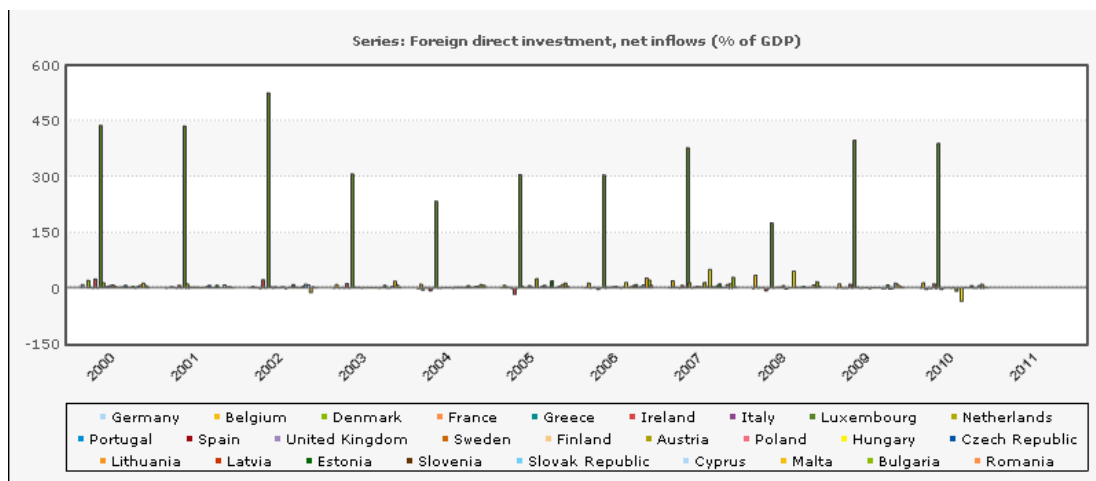
Από την άλλη πλευρά, στις χώρες που εφαρμόζονται υψηλά φορολογικά ποσοστά (Ισπανία, Γερμανία, Ιταλία και Γαλλία) οι εισροές ξένων κεφαλαίων, ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν σε μέτρια επίπεδα. (διάγραμμα 5.3.4. και 5.3.5).

Διάγραμμα 5.3.4: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 1990-1999



ΠΗΓΗ: World Bank Development

Διάγραμμα 5.3.5: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (% του ΑΕΠ), ΕΕ 2000-2011



ΠΗΓΗ: World Bank Development

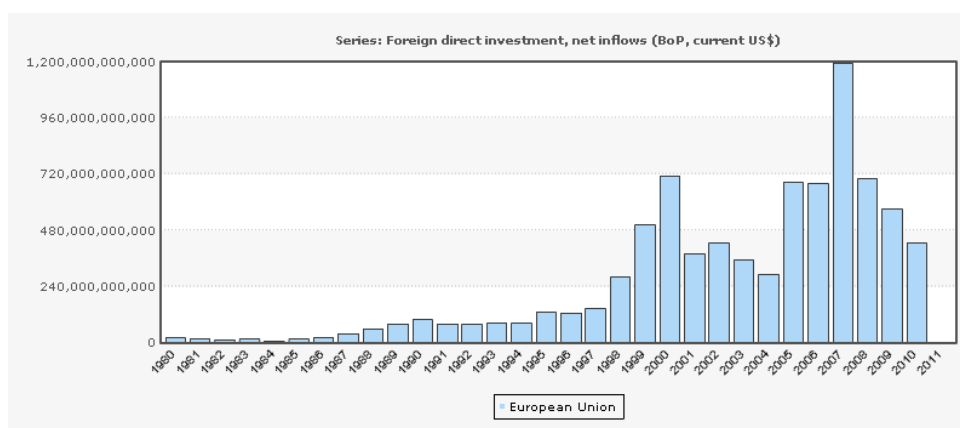
Μερικές εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτό αποτελούν η Κύπρος, το Λουξεμβούργο, Μάλτα και το Βέλγιο, χώρες που έχουν χαρακτηριστεί ως «φορολογικοί παράδεισοι» διότι έχουν καταφέρει να προσελκύσουν ξένες επενδύσεις και με άλλα μέσα πέρα των συντελεστών φορολογίας όπως για παράδειγμα, η δυνατότητα σύστασης «off-shore» εταιρειών, απαλλαγή του φόρου εισοδήματος για τις επιχειρήσεις που επενδύουν στην υψηλή τεχνολογία, φορολογικές απαλλαγές μερίσματος και άλλα.

Κατά μέσο όρο, η ομάδα των χωρών με τις λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες κατάφερε να προσελκύσει, κατά την περίοδο 2003-2004, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που αντιπροσώπευαν το 7% του ΑΕΠ, εφαρμόζοντας μέσο συντελεστή φορολογίας 20,3%. Οι άλλες ομάδες χωρών, με ένα υψηλότερο επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης, προσέλκυσαν ένα όγκο ξένων επενδύσεων περίπου 2% του ΑΕΠ με την εφαρμογή ενός μέσου συντελεστή φορολογίας υψηλότερο κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες.

Στο βαθμό που η μείωση του συντελεστή φορολογίας εισοδήματος δημιουργεί πολύ χαμηλά επίπεδα (για παράδειγμα, τα επίπεδα του 15% στη Βουλγαρία, 16% στη Ρουμανία, 15% στη Λετονία, που εφαρμόζεται κατά το έτος 2006), η δυναμική των εισροών των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων τείνει να γίνει υψηλότερη.

Συμπερασματικά από τις αρχές της δεκαετίας του '90 οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις αυξήθηκαν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, το σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων στην περιοχή ανήλθαν σε 720δισ το 2000 και το 2007 έφτασαν 1,2 τρις , μια αύξηση της τάξης του 50% μέσα σε 7 χρόνια (διάγραμμα 7), γεγονός, που όπως προαναφέρθηκε, οφείλεται αφενός στην διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφετέρου στη ένταση του φορολογικού ανταγωνισμού.

Διάγραμμα 5.3.6: Άμεσες ξένες επενδύσεις, καθαρές εισροές (τρέγουσες US\$), ΕΕ 1980-2011



ΠΗΓΗ: World Bank Development

5.4 Η περίοδος 2011 έως και σήμερα

Στις 16 Μαρτίου 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την πρόταση οδηγίας για μια κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ – Common Consolidated Corporate Tax Base - CCCTB) , με στόχο να παρέχει στις εταιρείες ένα ενιαίο σύνολο κανόνων φορολογίας εταιρειών για τη λειτουργία τους σε ολόκληρη την ενιαία αγορά (Radaelli, 1999). Η πρόταση περιγράφει ένα καθεστώς κοινών κανόνων για τον υπολογισμό της φορολογικής βάσης των εταιρειών που είναι φορολογικοί κάτοικοι της ΕΕ και των εγκατεστημένων στην ΕΕ υποκαταστημάτων εταιρειών εκτός ΕΕ.

Ειδικότερα, προβλέπονται κανόνες για τον υπολογισμό των φορολογικών αποτελεσμάτων κάθε εταιρείας (είτε μητρικής, είτε θυγατρικής, είτε υποκαταστήματος), την ενοποίηση των αποτελεσμάτων αυτών, εάν υπάρχουν και άλλα μέλη του ομίλου, και την κατανομή της ενοποιημένης φορολογικής βάσης μεταξύ των κρατών μελών. Συνεπώς, η ΚΕΒΦΕ αποτελεί μια σημαντική προσπάθεια φορολογικής εναρμόνισης των άμεσων φόρων. Η εναρμόνιση, ωστόσο, δεν επεκτείνεται στους συντελεστές, δεδομένου ότι κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να εφαρμόζει τον δικό του συντελεστή στο μερίδιό του επί της φορολογικής βάσης των φορολογουμένων. Η ΚΕΒΦΕ αντιπροσωπεύει, όσον αφορά το εύρος του πεδίου εφαρμογής και την κλίμακα των στόχων της, μια σημαντική προσπάθεια μεταρρύθμισης της άμεσης φορολογίας στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για πρώτη φορά από τη γέννηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μια νομοθετική πράξη ρυθμίζει σε υπερεθνικό επίπεδο και με ομοιόμορφο τρόπο ένα βασικό στοιχείο του φόρου, τη φορολογική βάση, από την οποία -μαζί με τον συντελεστή- εξαρτάται η έκταση της φορολογικής επιβάρυνσης. Υπό αυτή την έννοια, η ΚΕΒΦΕ αποτελεί το αποκορύφωμα μιας 20ετούς και πλέον προσπάθειας επανεξέτασης της φορολογίας των επιχειρήσεων και τη θεμελιώδη καμπή μιας φορολογικής πολιτικής φιλικότερης προς την ανάπτυξη για τα οικονομικά συστήματα. Η πρόταση της ΚΕΒΦΕ σκιαγραφεί έτσι ένα σύνολο αυτόνομων και κοινών κανόνων, που προορίζονται να εφαρμοστούν ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη

μέλη για τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος², το οποίο είναι ανεξάρτητο από τα λογιστικά συστήματα που υιοθετούνται στις επιμέρους χώρες. Ο λειτουργικός μηχανισμός της ΚΕΒΦΕ προβλέπει μια κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη και επιλέγουν να ενοποιούν τα κέρδη τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ένα φορολογικό σύστημα που βασίζεται σε ένα σύνολο εναρμονισμένων κανόνων που προβλέπει τον υπολογισμό της φορολογικής βάσης του ομίλου με την εφαρμογή κοινών κανόνων για όλα τα κράτη μέλη.

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κάθε χώρα παραμένει ελεύθερη να εφαρμόζει τον δικό της συντελεστή στο μερίδιό της στη φορολογική βάση (η οποία κατανέμεται μεταξύ των χωρών σύμφωνα με έναν προκαθορισμένο τύπο). Με άλλα λόγια, το καθεστώς της ΚΕΒΦΕ αποσκοπεί στην καθιέρωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού φορολογικού νόμου σε προαιρετική βάση ως εναλλακτική λύση σε σχέση με αυτόν που συνήθως θεσπίζεται σε εθνικό επίπεδο, αποφεύγοντας παράλληλα την εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών μεταξύ των κρατών. Ο δηλωμένος στόχος είναι η δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με συνέπεια την αποφυγή του ανταγωνισμού των φορολογικών συντελεστών μεταξύ των κρατών μελών.

Το σχέδιο οδηγίας που προτάθηκε το 2011, ομολογουμένως πολύ φιλόδοξο, απέτυχε να λάβει την τελική έγκριση λόγω της δυσκολίας επίτευξης της ομόφωνης ευρωπαϊκής συναίνεσης που απαιτεί η ΣΛΕΕ για τη φορολογική νομοθεσία. Ένα ακόμη εμπόδιο για την έγκριση της ΚΕΒΦΕ ήταν η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008, η οποία κατέστησε πιο δύσκολο να δοθεί το πράσινο φως σε ένα μέσο που θα περιόριζε την κυριαρχία των κρατών μελών στον τομέα της άμεσης φορολογίας. Η μη υιοθέτηση της ΚΕΒΦΕ επέτρεψε τη συνέχιση του ανοργάνωτου πλαισίου των καθεστώτων και του προσδιορισμού της φορολογικής βάσης των εταιρειών, καθώς και των ανισοτήτων μεταξύ των φορολογικών συντελεστών στα διάφορα κράτη μέλη. Κατά την τελευταία δεκαετία οι στρεβλώσεις αυτές οδήγησαν στην εξάπλωση της ευκαιριακής συμπεριφοράς των κρατών και των φορολογουμένων στις επενδυτικές επιλογές των επιχειρήσεων, με

² Οι διατάξεις του σχεδίου οδηγίας εφαρμόζονται σε εταιρείες οποιουδήποτε μεγέθους που κατοικούν σε κράτη μέλη της ΕΕ, οι οποίες έχουν το καθεστώς των εταιρειών και υπόκεινται στο φόρο εισοδήματος ενός κράτους μέλους, καθώς και σε μόνιμες εγκαταστάσεις εταιρειών από τρίτα κράτη.

αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των επιζήμιων πρακτικών φορολογικού ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς.

5.5 Η επανεκκίνηση της κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ)

Αφού η πρόταση οδηγίας του 2011 απέτυχε να υιοθετηθεί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αντιμέτωπη με την εντατικοποίηση του επιζήμιου φορολογικού ανταγωνισμού εντός της ΕΕ, αποφάσισε κατά τη διάρκεια του 2015 να επανεκκινήσει το σχέδιο της Κοινής Ενοποιημένης Βάσης Φορολογίας Εταιρειών (ΚΕΒΦΕ) ως μέρος ενός νέου σχεδίου δράσης. Ένα δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα φορολογίας των εταιρειών, που περιλαμβάνει μια σειρά πρωτοβουλιών με στόχο τη διασφάλιση δίκαιης και διαφανούς φορολογίας των εταιρειών, την καταπολέμηση της φοροαποφυγής και την προώθηση της ανάπτυξης της ενιαίας αγοράς. Στις 17 Ιουνίου 2015 δημοσιεύθηκε η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με τίτλο «Ένα δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα φορολογίας εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: οι 5 κύριοι τομείς δράσης» (European Commission, 2015), στην οποία τονίζεται η ανάγκη για «μια νέα προσέγγιση της εταιρικής φορολογίας, για την επίτευξη του στόχου της δικαιότερης και αποτελεσματικότερης φορολόγησης και για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος της φοροαποφυγής των επιχειρήσεων». Σύμφωνα με την Επιτροπή, το νέο φορολογικό μοντέλο πρέπει να παρέχει μια «ολιστική λύση» στο πρόβλημα της μεταφοράς των κερδών και να επιδιώκει τους ακόλουθους στόχους :

1. αποκατάσταση της σύνδεσης μεταξύ της φορολογίας και του τόπου όπου ασκείται η οικονομική δραστηριότητα,
2. να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη είναι σε θέση να προσδιορίζουν σωστά την αξία της εταιρικής δραστηριότητας στη δικαιοδοσία τους,

3. δημιουργία ενός ανταγωνιστικού και φιλικού προς την ανάπτυξη φορολογικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις στην ΕΕ, το οποίο θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη ανθεκτικότητα του εταιρικού τομέα,
4. Προστασία της ενιαίας αγοράς και διασφάλιση μιας ισχυρής προσέγγιση της ΕΕ σε θέματα εξωτερικής φορολογίας εταιρειών, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την εφαρμογή του σχεδίου BEPS του ΟΟΣΑ,
5. αντιμετώπιση του ζητήματος των μη συνεργάσιμων φορολογικών δικαιοδοσιών και αύξηση της φορολογικής διαφάνειας.

Ένας νέος φορολογικός μηχανισμός είναι απαραίτητος διότι, σύμφωνα με την Επιτροπή, «οι ισχύοντες κανόνες φορολογίας των επιχειρήσεων δεν είναι πλέον προσαρμοσμένοι στο σύγχρονο περιβάλλον. Το εταιρικό εισόδημα φορολογείται σε εθνικό επίπεδο, αλλά το επιχειρηματικό περιβάλλον έχει γίνει παγκοσμιοποιημένο, κινητό και ψηφιοποιημένο. Τα επιχειρηματικά μοντέλα και οι εταιρικές δομές γίνονται όλο και πιο πολύπλοκα και, κατά συνέπεια, διευκολύνουν τη μεταφορά κερδών. Συνεπώς, έχει γίνει πιο δύσκολο να καθοριστεί ποια χώρα θα πρέπει να φορολογεί το εισόδημα μιας πολυεθνικής εταιρείας».

Η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι ο επιζήμιος φορολογικός ανταγωνισμός στη φορολογία των επιχειρήσεων έχει λάβει τα χαρακτηριστικά ενός παγκόσμιου φαινομένου, που τροφοδοτείται διαρκώς από τις ασυμμετρίες που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων χωρών. Στο πλαίσιο της ΕΕ, η ενιαία αγορά προσφέρει «αδιαμφισβήτητα οφέλη στους πολίτες και τις επιχειρήσεις», αλλά ταυτόχρονα η συνύπαρξη, κατά το χρόνο εκείνο, διαφορετικών φορολογικών καθεστώτων σε μια ολοκληρωμένη αγορά έχει οδηγήσει σε «έντονο φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών, τα οποία, κατά συνέπεια, μείωσαν σταδιακά τους συντελεστές φορολογίας των επιχειρήσεων, προκειμένου να προστατεύσουν τη φορολογική τους βάση και να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η φορολογική πολιτική πράγματι αποτελεί κρίσιμο στοιχείο της εθνικής κυριαρχίας, καθώς επηρεάζει τη δυναμική της οικονομίας και τη διανομή του εισοδήματος στην κοινωνία. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η φορολογική πολιτική είναι κυρίως εθνική αρμοδιότητα, αλλά υπάρχουν και κοινοτικές πρωτοβουλίες για την εναρμόνιση και τη συντονισμένη δράση σε ορισμένους τομείς. Τα κράτη μέλη διατηρούν την αρμοδιότητα να αποφασίζουν για τα επίπεδα φορολογίας, τις φορολογικές ελαφρύνσεις και τις φορολογικές επιδοτήσεις. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης επιδιώξει να εναρμονίσει ορισμένους τομείς της φορολογίας, όπως ο ΦΠΑ και η φορολογία των επιχειρήσεων, με στόχο τη διασφάλιση της λειτουργίας της ενιαίας αγοράς. Επιπλέον, υπάρχουν πρωτοβουλίες σε επίπεδο ΕΕ για την καταπολέμηση της φορολογικής απάτης και της φορολογικής αποφυγής, καθώς και για την προώθηση της διαφάνειας στις φορολογικές πρακτικές. Αυτές οι πρωτοβουλίες μπορούν να συμβάλουν στην εναρμόνιση των φορολογικών πολιτικών και στην αντιμετώπιση του φορολογικού ντάμπινγκ και των ανισοτήτων που μπορεί να προκύψουν λόγω της εθνικής διαφοροποίησης. Η εργασία αυτή διερευνά τη σχέση μεταξύ της φορολογίας των επιχειρήσεων στα ευρωπαϊκά κράτη και της προσέλκυσης των ξένων επενδύσεων από το 1980 έως σήμερα.

Η περίοδος 1980-1989 αποτελεί μια σημαντική φάση στην ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς η ΕΕ αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις και διαφορές μεταξύ των κρατών μελών της. Κάθε χώρα είχε τις δικές της ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες, οι οποίες επηρέαζαν τη φορολογική πολιτική της. Οι φορολογικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ήταν σημαντικές και προέκυπταν από τις διαφορετικές οικονομικές δομές και πολιτικές προτεραιότητες. Για παράδειγμα, ορισμένες χώρες είχαν υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές εισοδήματος ή κέρδους εταιριών, ενώ άλλες είχαν χαμηλότερους. Επίσης, οι διαφορετικές φορολογικές προτιμήσεις σε ορισμένες χώρες θα μπορούσαν να επηρεάσουν τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονταν οι φορολογικές πολιτικές, περιλαμβανομένων των διαφόρων φορολογικών παρεκκλίσεων και ελαφρύνσεων. Παρά τις διαφορές αυτές, η ΕΕ προσπάθησε να διασφαλίσει τη συνοχή και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της σε θέματα φορολογικής πολιτικής, μεταξύ άλλων μέσω της εναρμόνισης ορισμένων

φορολογικών πτυχών και της προώθησης του διαλόγου για την ανάπτυξη κοινών προσεγγίσεων. Ωστόσο, η επίτευξη ομοφωνίας μεταξύ όλων των κρατών μελών σε θέματα φορολογικής πολιτικής δεν ήταν πάντα εύκολη λόγω των διαφορετικών συμφερόντων και προτεραιοτήτων.

Το υψηλό επίπεδο των φορολογικών συντελεστών για τις επιχειρήσεις στις αρχές της δεκαετίας του 1980 αντικατοπτρίζει την τότε κατάσταση στη φορολογική πολιτική των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο υψηλός αυτός μέσος όρος συντελεστών μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών και πολιτικών συνθηκών της εποχής. Το γεγονός ότι το κύριο κύμα μεταρρυθμίσεων στη φορολογία των επιχειρήσεων συνέβη στα μέσα και στα τέλη της δεκαετίας του 1980 μπορεί να αντικατοπτρίζει τις προσπάθειες για την προσαρμογή των φορολογικών συστημάτων στις νέες οικονομικές πραγματικότητες της εποχής. Καθώς η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επεκτεινόταν και η ενιαία αγορά γινόταν πραγματικότητα, οι χώρες μπορεί να είχαν αντιληφθεί την ανάγκη για ενημέρωση των φορολογικών τους πολιτικών ώστε να είναι πιο συμβατές με τις αλλαγές στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι παρόλο που οι χώρες μπορεί να διατηρούσαν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές για τις επιχειρήσεις, η φορολογική πολιτική διαφέρει ανάλογα με τη χώρα και τις ειδικές συνθήκες της. Κάθε χώρα θα μπορούσε να έχει διαφορετικές προτεραιότητες και προσεγγίσεις στον τομέα της φορολογίας, που θα αντικατοπτρίζουν την ιδιαίτερη οικονομική και πολιτική της κατάσταση.

Οι φορολογικοί συντελεστές μπορούν να έχουν διαφορετική επίδραση στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων ανάλογα με τη χώρα. Συγκεκριμένα, αν καταγράφονται αυξήσεις στις άμεσες ξένες επενδύσεις για τις περισσότερες χώρες μέλη και μόνο η Ιρλανδία καταγράφει απώλειες, αυτό μπορεί να δείχνει ότι οι φορολογικοί συντελεστές δεν αποτελούν τον κυρίαρχο παράγοντα για την προσέλκυση επενδύσεων σε αυτές τις περιοχές. Σε αυτήν την περίπτωση, οι απώλειες ΑΞΕ στην Ιρλανδία μπορεί να οφείλονται είτε σε φορολογικές πολιτικές που δεν ήταν αρκετά ελκυστικές για τους επενδυτές, είτε σε άλλους παράγοντες, όπως η οικονομική σταθερότητα, η πολιτική αβεβαιότητα, ή οι επιχειρηματικές δυνατότητες που προσφέρει η χώρα. Συνεπώς, η ανάλυση αυτή υποδηλώνει ότι η επίδραση της φορολογίας στις επενδύσεις μπορεί να εξαρτάται από πολλούς

παράγοντες και δεν είναι πάντα η κυρίαρχη αιτία για τις αλλαγές στα επίπεδα των ξένων επενδύσεων.

Η μείωση των συντελεστών φορολογίας και η άμβλυνση των διαφορών μεταξύ των παλαιών και νέων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1990 έως το 2011 αντικατοπτρίζει ένα φαινόμενο που ονομάζεται «φορολογικός ανταγωνισμός». Καθώς νέα κράτη μέλη εισέρχονταν στην ΕΕ, η πίεση για τη μείωση των φορολογικών συντελεστών ήταν υψηλή, καθώς οι χώρες ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για την προσέλκυση επενδύσεων. Ωστόσο, η προσέλκυση επενδύσεων δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος των φορολογικών συντελεστών, επειδή σημασία έχει και η βάση επιβολής του φόρου, καθώς και το γενικότερο φορολογικό περιβάλλον της κάθε χώρας, που περιλαμβάνει απαλλαγές, εκπτώσεις, καθώς και άλλες φορολογικές διατάξεις. Επιπλέον, το θεσμικό πλαίσιο της φορολογίας μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, προσφέροντας διαφορετικά οφέλη και επιβαρύνσεις στις επιχειρήσεις.

Επομένως, η μείωση των συντελεστών φορολογίας μπορεί να είναι μόνο ένα μέρος της ευρύτερης εικόνας και δεν είναι απαραίτητα ο μοναδικός παράγοντας που επηρεάζει τις αποφάσεις επένδυσης. Η συνολική φορολογική πολιτική, καθώς και άλλοι παράγοντες όπως η διαφάνεια, η σταθερότητα των θεσμών και η ποιότητα της υποδομής, επίσης επηρεάζουν τις επιχειρηματικές αποφάσεις.

Η εξέλιξη της φορολογικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τη δεκαετία του 1990 έχει πράγματι προσφέρει ορισμένες αλλαγές. Η μείωση των φορολογικών συντελεστών και η εξάλειψη της πρακτικής των πολλαπλών φορολογικών συντελεστών είναι μερικά από τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της εξέλιξης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του φορολογικού φορτίου για πολλές επιχειρήσεις και την ενίσχυση της οικονομικής τους ανταγωνιστικότητας.

Ωστόσο, παρά την αυτοματοποιημένη προσέγγιση που ακολουθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της φορολογίας, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών. Αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως οι διαφορετικές φορολογικές πολιτικές, η οικονομική και κοινωνική δομή κάθε χώρας, καθώς και οι ιδιαίτερες ανάγκες και προτεραιότητες του κάθε κράτους μέλους.

Αυτή η διαφοροποίηση μπορεί να δημιουργήσει προκλήσεις για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά κράτη μέλη, καθώς πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις διαφορές στη φορολογική νομοθεσία και να προσαρμόζουν τη στρατηγική τους ανάλογα. Επομένως, αν και υπάρχει μια τάση προς τη σύγκλιση στο πλαίσιο της ΕΕ, οι διαφορές μεταξύ των φορολογικών συστημάτων εξακολουθούν να παραμένουν σημαντικές.

Η δημιουργία της ενιαίας αγοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1992 ανοίγει νέες δυνατότητες για τις επιχειρήσεις να αναζητήσουν τις βέλτιστες φορολογικές συνθήκες για τη δραστηριοποίησή τους. Με τη δημιουργία ενός ενιαίου οικονομικού χώρου, οι φραγμοί στο εμπόριο και οι επενδύσεις μειώνονται, ενθαρρύνοντας τις εταιρείες να εξετάσουν διάφορες επιλογές για την τοποθέτηση των εγκαταστάσεών τους. Ταυτόχρονα, η διαφοροποίηση των φορολογικών συστημάτων στα κράτη μέλη παρέχει στις επιχειρήσεις τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τις διαφορές στους φορολογικούς συντελεστές και τις φορολογικές διατάξεις. Αυτό μπορεί να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να επενδύσουν σε χώρες με πιο ευνοϊκό φορολογικό περιβάλλον ή να διαρθρώσουν τις δραστηριότητές τους ώστε να ελαχιστοποιήσουν το φορολογικό τους φορτίο.

Ωστόσο, η αμφίδρομη σχέση μεταξύ φορολογικής πολιτικής και κινητικότητας των επενδύσεων μπορεί να οδηγήσει επίσης σε φαινόμενα όπως ο "φορολογικός ανταγωνισμός" μεταξύ των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη μπορεί να ανταγωνίζονται μεταξύ τους προσφέροντας χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και ευνοϊκότερες φορολογικές πολιτικές για να προσελκύσουν επενδύσεις και να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Κατά συνέπεια, ο φορολογικός ανταγωνισμός μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι φορολογικές πολιτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2004 και το 2007 με την προσχώρηση νέων κρατών μελών αποτέλεσε ένα σημαντικό γεγονός που επηρέασε τη φορολογική πολιτική της ΕΕ. Η προσάρτηση κρατών μελών με διαφορετικά φορολογικά πρότυπα, κυρίως από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, αύξησε την ανάγκη για εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ένταξη νέων κρατών μελών δημιούργησε ένα πλαίσιο όπου οι επιχειρήσεις είχαν περισσότερες επιλογές σχετικά με το πού να εγκατασταθούν και πού να δραστηριοποιηθούν εντός της ενιαίας αγοράς. Αυτό θέτει πίεση στα παλαιά κράτη

μέλη να προσαρμόσουν τις φορολογικές τους πολιτικές για να παραμείνουν ανταγωνιστικά σε σχέση με τα νέα μέλη.

Η μείωση των φορολογικών συντελεστών στις νέες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την ένταξή τους αντικατοπτρίζει μια συνήθη τάση προσέγγισης στη φορολογική πολιτική μεταξύ των κρατών μελών. Η σύγκλιση προς χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές είναι μια στρατηγική που είναι κοινή σε πολλές χώρες με σκοπό την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους και την προσέλκυση επενδύσεων. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι διαφορές στους φορολογικούς συντελεστές μεταξύ των κρατών μελών παραμένουν σημαντικές. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε φαινόμενα ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών μελών, καθώς οι επιχειρήσεις μπορούν να επιλέξουν την τοποθέτησή τους με βάση τις φορολογικές συνθήκες.

Επιπλέον, η εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο εξακολουθεί να είναι μια πρόκληση λόγω των διαφορών στις φορολογικές προτεραιότητες και πολιτικές μεταξύ των κρατών μελών. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή είναι σημαντική για τη διασφάλιση της διαφάνειας και της δικαιοσύνης στη φορολογία, καθώς και για την αποφυγή της ανεπιθύμητης φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά κράτη μέλη.

Η μείωση του μέσου επιπέδου του φορολογικού συντελεστή επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην ευρωζώνη κατά την περίοδο 1995-2008 δείχνει μια συνολική τάση προς τη μείωση της φορολογίας επιχειρήσεων σε πολλές χώρες. Η αύξηση της κινητικότητας του κεφαλαίου είναι ένας από τους παράγοντες που πιθανόν να οδηγήσουν τις κυβερνήσεις να μειώσουν τους φόρους επιχειρήσεων. Οι χώρες ανταγωνίζονται μεταξύ τους για να προσελκύσουν επενδύσεις και κεφάλαια, και η μείωση των φορολογικών επιβαρύνσεων μπορεί να αποτελέσει έναν τρόπο να αυξηθεί η ελκυστικότητά τους. Μειώνοντας τον φορολογικό συντελεστή επιχειρήσεων, μπορεί να ενθαρρυνθεί η εγχώρια και η ξένη επένδυση και να ενισχυθεί η οικονομική δραστηριότητα.

Ωστόσο, η μείωση των φορολογικών συντελεστών επιχειρήσεων δεν εξαρτάται μόνο από την κινητικότητα του κεφαλαίου, αλλά και από πολλούς άλλους παράγοντες, όπως η ανάγκη για ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα, η

πολιτική σταθερότητα και η πίεση από τους φορολογουμένους. Επιπλέον, παρότι η μείωση των φορολογικών συντελεστών μπορεί να προσελκύσει επενδύσεις, οι κυβερνήσεις πρέπει επίσης να λάβουν υπόψη τις επιπτώσεις στα δημόσια εσοδεία και την κοινωνία ως σύνολο.

Συνολικά, από τις αρχές της δεκαετίας του '90, παρατηρήθηκε αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αύξηση αυτή ήταν σημαντική, καθώς το σύνολο των άμεσων ξένων επενδύσεων αυξήθηκε από 720 δισεκατομμύρια ευρώ το 2000 σε 1,2 τρισεκατομμύρια ευρώ το 2007, μια αύξηση κατά περίπου 50% μέσα σε επτά χρόνια. Αυτή η αύξηση μπορεί να αποδοθεί τόσο στη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και στην ένταση του φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των χωρών. Οι χώρες συνέχισαν να χαμηλώνουν τους φορολογικούς συντελεστές επιχειρήσεων προκειμένου να είναι πιο ελκυστικές για ξένες επενδύσεις. Αυτό το φαινόμενο επιδρά επίσης στην προσαρμογή των φορολογικών πολιτικών, με τις κυβερνήσεις να προσπαθούν να δημιουργήσουν πιο ελκυστικό φορολογικό περιβάλλον για τις επιχειρήσεις, με στόχο την προσέλκυση και διατήρηση των ξένων επενδύσεων στην επικράτειά τους.

Η πρόταση οδηγίας για μια Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιρειών (ΚΕΒΦΕ) που πραγματοποιήθηκε το 2011 είναι ένα σημαντικό βήμα προς τη δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού πλαισίου για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ενιαία αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρόταση αυτή έχει ως στόχο την εναρμόνιση των κανόνων φορολογίας εταιρειών σε όλα τα κράτη μέλη, με σκοπό να διευκολυνθεί η δραστηριοποίηση των εταιρειών σε διασυνοριακό επίπεδο και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής επιχειρηματικότητας.

Με την εφαρμογή της ΚΕΒΦΕ, οι εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν μια ενιαία φορολογική δήλωση για όλες τις δραστηριότητές τους σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση, αντί να αντιμετωπίζουν διαφορετικούς φορολογικούς κανόνες σε κάθε κράτος μέλος όπου δραστηριοποιούνται. Αυτό θα μειώσει τη γραφειοκρατία και το κόστος συμμόρφωσης για τις εταιρείες και θα συμβάλει στη δημιουργία ενός πιο ενιαίου και διαφανούς φορολογικού περιβάλλοντος στην ΕΕ. Επίσης, η ΚΕΒΦΕ θα μειώσει τη δυνατότητα φορολογικού ντάμπινγκ και την απόκλιση στις φορολογικές πολιτικές μεταξύ των κρατών μελών.

Ωστόσο, το σχέδιο οδηγίας για την Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιρειών αντιμετώπισε δυσκολίες στην έγκρισή του λόγω της ανάγκης για ομοφωνία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ για τη φορολογική νομοθεσία. Ορισμένα κράτη μέλη είχαν εκφράσει αντίθεση ή είχαν εκφράσει επιφυλάξεις για διάφορες πτυχές της πρότασης. Η ανάγκη για ομοφωνία στη φορολογική νομοθεσία είναι μια δύσκολη πρόκληση, καθώς κάθε κράτος μέλος έχει τα δικά του συμφέροντα και προτεραιότητες όσον αφορά τη φορολογία. Αυτό οδήγησε σε διαπραγματεύσεις και συμβιβασμούς που δεν ήταν πάντα εφικτοί. Παρόλη την αποτυχία της πρότασης το 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εξακολουθήσει να προωθεί την ιδέα της ΚΕΒΦΕ, ελπίζοντας ότι σε κάποιο σημείο θα επιτευχθεί η απαιτούμενη συναίνεση μεταξύ των κρατών μελών.

Η μη υιοθέτηση της Κοινής Ενοποιημένης Βάσης Φορολογίας Εταιρειών έχει οδηγήσει σε σημαντικές συνέπειες για τη φορολογία εταιρειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έλλειψη ενός ενιαίου πλαισίου φορολογικής νομοθεσίας έχει αποδυναμώσει την αποτελεσματικότητα της φορολογικής πολιτικής στον τομέα αυτόν και έχει επιτρέψει την παραμονή στρεβλώσεων και ανισοτήτων μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των διαφόρων κρατών μελών. Αυτή η έλλειψη εναρμόνισης και συνέπειας στη φορολογική νομοθεσία έχει δημιουργήσει ένα περιβάλλον όπου οι επιχειρήσεις μπορούν να αξιοποιούν διαφορετικά καθεστώτα φορολόγησης και ανισότητες μεταξύ των φορολογικών συντελεστών για να βελτιστοποιήσουν τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Αυτό οδήγησε σε ευκαιριακή συμπεριφορά των επιχειρήσεων και αυξημένο φορολογικό ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών μελών, προκαλώντας αρνητικές συνέπειες για την ενιαία αγορά της ΕΕ και την οικονομία γενικότερα. Αυτές οι πρακτικές ενθαρρύνουν την ανισότητα και την ανασφάλεια στις επενδύσεις και μπορούν να οδηγήσουν σε απώλεια εσόδων για τα κράτη μέλη και στη μείωση της αποτελεσματικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Ωστόσο, το σχέδιο της Κοινής Ενοποιημένης Βάσης Φορολογίας Εταιρειών αναζωογονήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2015, ως μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της φορολογικής ανισότητας και του φορολογικού ανταγωνισμού εντός της ΕΕ και να δημιουργηθεί ένα ενιαίο φορολογικό πλαίσιο για τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην ενιαία αγορά. Αυτή η πρωτοβουλία είναι σημαντική για την προώθηση της οικονομικής

ολοκλήρωσης και την ενίσχυση της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Έτσι, οι στόχοι της ΕΕ με την αναζωογόνηση του ΚΕΒΦΕ είναι η αποκατάσταση της σύνδεσης μεταξύ της φορολογίας και του τόπου όπου ασκείται η οικονομική δραστηριότητα, η εναρμόνιση των κριτηρίων για την κατανομή των φορολογικών εσόδων μεταξύ των χωρών μελών, η δημιουργία ενός ανταγωνιστικού και φιλικού προς την ανάπτυξη φορολογικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις μέσα στην ΕΕ, η προστασία της ενιαίας αγοράς, η ενίσχυση της προσέγγισης της ΕΕ σε θέματα εξωτερικής φορολογίας εταιρειών και η εξάλειψη των φορολογικών παραδείσων και η αύξηση της διαφάνειας στις φορολογικές πρακτικές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alesina, A., Ardagna, S., Perotti, R., & Schiantarelli, F. (2002). Fiscal policy, profits and investments. *The American Economic Review*, 92(3), 571-589. Doi: 10.1257/00028280260136255
- Altshuler, R., Grubert, H., & Newlon, T. (2001). Has U.S. investment abroad become more sensitive to tax rates. *International Taxation and Multinational Activity*, Chicago, IL, University of Chicago Press, 9–32.
- Auerbach, A.J., & Hassett, K.A. (1993). Taxation and foreign direct investment in the United States: A reconsideration of the evidence. NBER Chapters, in: *Studies in International Taxation*, pages 119-148, National Bureau of Economic Research, Inc
- Avi-Yonah, R. (2000). Globalization, tax competition and the fiscal crisis of the welfare state. *Harvard Law Review*, 113(7), 1573-1676. <https://doi.org/10.2307/1342445>
- Bjorvatn, K., & Eckel, C. (2006). Policy competition for foreign direct investment between asymmetric countries. *European Economic Review*, 50(7), 1891–1907. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2005.07.002>
- Bond, E., & Samuelson, L. (1986). Tax holidays as signals. *The American Economic Review*, 76(4), 820-26.
- Bucovetsky, S. (1991). Asymmetric tax competition. *Journal of Urban Economics*, 30(2), 167-181. [https://doi.org/10.1016/0094-1190\(91\)90034-5](https://doi.org/10.1016/0094-1190(91)90034-5)
- Campbell, J. L. (2009). Epilogue: a renaissance of fiscal sociology? in I. Martin, A. Mehrota & M. Prasad, *The new fiscal sociology: taxation in comparative and historical perspective*, pp: 256-65. New York: Cambridge University Press.
- Campbell, J. L. (2005). Fiscal sociology in an age of globalization: comparing tax regimes in advanced capitalist countries. In V. Nee, & R. Swedberg (Eds.), *The economic sociology of capitalism* (pp. 391-418).

- Commission of the European Communities, Fritz Neumark, International Bureau of Fiscal Documentation (1963). *The EEC reports on tax harmonization : the report of the Fiscal and Financial Committee and the reports of the Sub-Groups A, B and C: an unofficial translation.*
- Davies, R.B., & Voget, J. (2008). *Tax competition in an expanding European Union.* Institute for International Integration Studies, IIS Discussion Paper, 276. Available at <https://www.tcd.ie/triss/assets/PDFs/iis/iisdp276.pdf>
- De Mooij, R.A., & Ederveen, S. (2008). Corporate tax elasticities: a reader's guide to empirical findings. *Oxford Review of Economic Policy*, 24(4), 680-697. Doi; 10.1093/oxrep/grn033
- Devereux, M.P., & Freeman, H. (1995). The impact of tax on foreign direct investment: empirical evidence and the implications for tax integration scheme. *International Tax and Public Finance*, 2(1), 85-106.
- Feld, L., & Heckemaier, J. (2008). *FDI and taxation: a meta study.* Discussion Paper No.08-128, Mannheim, ZEW. Available at <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/27611/1/dp08128.pdf>
- Garrett, G (1995) Capital mobility, trade, and the domestic politics of economic policy. *International Organization*, 49, 657-687. Doi:<https://doi.org/10.1017/S0020818300028472>
- Garrett, G. (1998). Shrinking States? Globalization and national autonomy in the OECD. In *The Political Economy of Globalization* (pp.107-146). Doi:10.1007/978-0-333-98562-5_5
- Ganghof, S., & Genschel, P. (2007). Taxation and democracy in the EU. Doi: 10.1080/13501760701702199
- Ganghof, S. (2000). *Adjusting national tax policy to economic internationalization: Strategies and outcomes.* Welfare and Work in the Open Economy, (II): Diverse Responses to Common Challenges, Oxford, Oxford University Press, 597–645. <https://doi.org/10.1093/0199240922.003.0013>
- Genschel, P. (2002). Globalization, tax competition and the welfare state. *Politics & Society* 30, 244–274.

- Γεωργακόπουλος Θ.Α. (2008-2009). *Φορολογική εναρμόνιση*. Αθήνα, Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.
- Gropp, R., & Kostial, K. (2000). The disappearing tax base: is foreign direct investment eroding corporate income taxes? IMF Working Paper, 00(173), 1-35. Doi:10.5089/9781451858624.001
- Hallerberg, M., & Basinger, S. (1998). Internationalization and changes in tax policy in OECD countries. The importance of domestic veto players. *Comparative Political Studies*, 31(3), 321–352.
- Hansson, A., & Olofsdotter, K. (2010). *Tax differences and foreign direct investment in the EU27*. Working paper, Lund University.
- Hines, J.R. (1996). Altered states: taxes and the location of foreign direct investment in America. *American Economic Review*, 86(5), 1076-1094.
- Kanbur, R., & Keen, M. (1993). Jeux sans fronti'eres: Tax competition and tax coordination when countries differ in size. *American Economic Review*, 83(4), 877-892.
- Kirchgassner, G., & Pommerehne, W.W. (1996). Tax harmonization and tax competition in the European Union: Lessons from Switzerland. *Journal of Public Economics*, 60(3), 351-371. [https://doi.org/10.1016/0047-2727\(95\)01556-6](https://doi.org/10.1016/0047-2727(95)01556-6)
- Klemm, A., & Griffith, R. (2004). What has been the tax competition experience of the last 20 years? *Tax notes International*, 34, 1299-1314.
- Lodin, S.O., & Gammie, M. (2001). *Home state taxation*. IBFD Publications, Amsterdam. Available at https://www.verginet.net/UserFiles/File/Avrupa_Birligi/3/summary_.pdf
- McCahery, J.A. & Bratton, W.W. (2001). Tax coordination and tax competition in the European Union: evaluating the code of conduct on business taxation. *Common Market Law Review*, 38(3), 677—718. Doi: 10.1023/A:1010674900444
- Mendoza, E.G., & Tesar, L.L. (2005). Why hasn't tax competition triggered a race to the bottom? Some quantitative lessons from the EU. *Journal of Monetary Economics*, 52(1), 163–204. 10.1016/j.jmoneco.2004.07.002

- Mitchell, D. (2004). *Tax competition and fiscal reform: rewarding pro-growth tax policy*. Paper prepared for “A Liberal Agenda for the New Century: A Global Perspective,” a conference by the Cato Institute/the Institute of Economic Analysis Russian Union of Industrialists and Entrepreneurs, Moscow.
- Morisset, J., & Pirnia, N. (2000). *How tax policy and incentives affect foreign direct investment: a review*. Washington, D.C.: World Bank and International Finance Corp., Foreign Investment Advisory Service. Available at https://www.researchgate.net/publication/2586801_How_Tax_Policy_and_Incentives_Affect_Foreign_Direct_Investment_A_Review_By_Jacques_Morisset
- Μούσσης, Ν.(2005). *Ευρωπαϊκή Ένωση*. Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση.
- Musgrave, P. (1991). *Fiscal coordination and competition in an international setting*. Retrospectives on Public Finance, Duke University Press, pp: 276-305.
- Mutti, J., & Grubert, H. (2004). Empirical asymmetries in foreign direct investment and taxation. *Journal of International Economics*, 62(2), 337– 358. [https://doi.org/10.1016/S0022-1996\(03\)00016-3](https://doi.org/10.1016/S0022-1996(03)00016-3)
- Nicodeme, G., (2006) “Corporate tax competition and coordination in the European Union: What do we know? Where do we stand?” *European Economy Economic Papers* 250.
- Oates, W.E. (1972). *Fiscal federalism*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Overesch, M., & Wamser, G. (2010). The effects of company taxation in EU accession countries on German FDI. *Economics of Transition*, 18(3), 429–457. Doi:10.1111/j.1468-0351.2009.00385.x
- Pirvu, D., & Eckardt, M. (2009). The competitiveness through taxes in the Central and Eastern *European countries*. *Economic Sciences*, 8, 86-93.
- Plumper, T., Troeger, V. E., & Winner, H. (2009). Why is there no race to the bottom in capital taxation? *International Studies Quarterly*, 53(3), 761 – 786. Doi:10.1111/j.1468-2478.2009.00555.x

- Quinn, D. (1997). The correlates of change in international financial regulation. *American Political Science Review*, 91(3), 531-551.
- Radaelli C. (1999). Harmful tax competition in the EU: policy narratives and advocacy coalitions. *Journal of Common Market Studies*, Wiley Blackwell, 37(4), 661-682. Doi:10.1111/1468-5965.00201
- Scharpf, F.W. (1997). Introduction: the problem-solving capacity of multi-level governance. *Journal of European Public Policy*, 4, 520-538. Doi: 10.1080/135017697344046
- Slemrod, J. (1990). Tax effects on foreign direct investment in the United States: Evidence from a cross-country comparison. In: *Taxation in the Global Economy*. pp: 79-122. National Bureau of Economic Research, Inc.
- Sorensen., P.B. (2004). Company tax reform in the European Union. *International Tax and Public Finance*, 11(03-08). Doi:10.1023/B:ITAX.00000004778.63592.96
- Swank, D. (1998). Funding the welfare state: globalization and the taxation of business in advanced market economies. *Political Studies* 46(4), 671-692. Doi: 10.1111/1467-9248.00161
- Swank, D., & Steinmo, S. (2002). The new political economy of taxation in advanced capitalist democracies. *American Journal of Political Science*, 46(3), 642–655. Doi:10.2307/3088405
- Swenson, D.L. (1994). The impact of US tax reform on foreign direct investment in the United States. *Journal of Public Economics*, 54(2), 243-266. Doi: [https://doi.org/10.1016/0047-2727\(94\)90062-0](https://doi.org/10.1016/0047-2727(94)90062-0)
- Tanzi, V., & Bovenberg, A.L. (1990). Is there a need for harmonizing capital income taxes within EC countries? In H. Siebert (Ed.), *Reforming capital income taxation* (pp. 171-197). Mohr.
- Van den Tempel, A.J. (1971). *Corporation tax and individual income tax in the EECC*. Commission of the European Community. Available at <https://aei.pitt.edu/40293/1/A4688.pdf>
- Wilson, J. D. (1999). Theories of tax competition. *National Tax Journal*, 52, 269–304.

- Wilson, J.D. (1991). Tax competition with international differences in factor endowments. *Regional Science and Urban Economics*, 21(3), 423-451. [https://doi.org/10.1016/0166-0462\(91\)90066-V](https://doi.org/10.1016/0166-0462(91)90066-V)
- Winner, H. (2005). Has tax competition emerged in OECD countries? Evidence from panel data. *International Tax & Public Finance*, 12(5), 667–687. Doi: 10.1007/s10797-005-2915-0
- Zodrow, G. R., & Mieszkowski, P. (1986). Pigou, tiebout, property taxation, and the underprovision of public goods. *Journal of Urban Economics*, 19(3), 356-370. [https://doi.org/10.1016/0094-1190\(86\)90048-3](https://doi.org/10.1016/0094-1190(86)90048-3)

Διαδίκτυο

- European Commission (2015). *A fair and efficient corporate tax system in the European Union: 5 key areas for action*. Available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0302>
- European Commission (2001). *Tax policy in the European Union priorities for the years ahead*. Available at https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/econ/20020122/com_2001_260_en.pdf
- European Commission (1998). *Conclusions of the ECOFIN council meeting on 1 December 1997 concerning taxation policy*. Available at <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d2cdddef-e467-42d1-98c2-31b70e99641a>
- European Commission (1997). *Towards tax co-ordination in the European Union: a package to tackle harmful tax competition*. Available at <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51997DC0495&from=IT>
- European Commission (1990). *Get lines on company taxation*. Available at https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_01_1468

- European Commission (1969). *Commission memorandum to the council on the co-operation of economic policies and monetary co-operation within the Community*. Available at https://www.cvce.eu/en/obj/commission_memorandum_to_the_council_on_the_coordination_of_economic_policies_and_monetary_cooperation_within_the_community_12_february_1969-en-0c6bb32d-10d3-4d61-bf4a-3f4883c6921b.html
- European Commission (1967). *Tax harmonization programme. Programme for the harmonization of direct taxes. Bulletin of the European Economic Community*, Supplement No. 8. Available at <https://aei.pitt.edu/36380/>
- Eurostat (2008). *Taxation trends in the European Union*. Available at https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/economic-analysis-taxation/taxation-trends-european-union_en
- Eurostat (2011). *Taxation trends in the European Union*. Available at <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-81-09-553>
- OECD (2004). *The OECD's project on harmful tax practices: The 2004 progress report*. Paris: OECD. Available at <https://www.oecd.org/ctp/harmful/oecd-harmful-tax-practices-project-2004-progress-report.pdf>
- OECD (2001). *The OECD's project on harmful tax practices: The 2001 progress report*. Paris: OECD. Available at <https://www.oecd.org/ctp/harmful/2664450.pdf>
- OECD (2000). *Towards global tax co-operation: progress in identifying and eliminating harmful tax practices*. Paris: OECD. Available at <https://www.oecd.org/tax/harmful/2090192.pdf>
- OECD (1998). *Harmful tax competition: an emerging global issue*. Paris: OECD. Available at <https://www.oecd.org/ctp/harmful/1904176.pdf>
- Owens, J., & Saint-Amans, P. (2009). *Overview of the OECD's work on countering international tax evasion. Some questions and answers on the project*. Paris: OECD. Available at <https://www.cbr.ru/Content/Document/File/123471/42469606.pdf>

Publications Office of the European Union (1992). *Report of the Committee of Independent Experts on Company Taxation*. Brussels: European Community.
Available at <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0044caf0-58ff-4be6-bc06-be2af6610870>

UNCTAD (1996). *Incentives and foreign direct investment*. Available at https://unctad.org/system/files/official-document/wir1996_en.pdf